...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 60 (11046) | 1966 оной мартын 13, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

...тиингаа съездэ бэлдэхэ! Уран зураашан В. Ивановай зураhан энэ ...ые «Совет уран зураашан» гэжэ хэблэл гаргаhан байна.

ТАСС-ай фотохронико.

...БАРИЛГА—ӨӨРЫН ХҮСӨӨР

...Мухар-Шэбэрэй аймагай пар...ийн эдэбхитэдэй суглаан бо...о, тэндэ шэнэ табан жэлэй ...б тушаа КПСС-эй XXIII ...дын Директивэнүүдэй про...зүбшэн хэлсэгдэбэ. Олон нү... тус проектые hайшаажа, ...эхэ зуураа анхаралдаа аба...р шухала шухала дурадхал...дые оруулhан байна. Тэдэн...заримыень богонихоноор эн...тэмдэглэе.

«Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Семенов ажа...лалай, соёл культурын, hур...ин байшангуудай барилга ...й хэлэбэ. Тиихэдээ имнэ ба...рануудые яажа бүтээдэг дүй ...шэл тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ. ...елиин хүн зоной эрилтэ хэ...ажые хангадаг эмхи зур...уута хэрэгтэй байра байда...нь колхоз бүхэн өөhэдөө ...ложо шадаха арга шадалтай ...о. Энээн тухай колхозой ...лбэрилэгшэд өөhэдөөл анха...л хандуулха, оролдохо зэр... гэжэ тэмдэглэнэ. Жэ...ь, Хонхоло тосхоной дунда ...гуули мүнөө болотороо ти... байшангүй байhан зангаа... Колхозойнь ударидагшад ...э hургуулитай байхадаа, ...а эшэнэгүй гээшэб. Эндэхи ...оо hургуулиин гэр бариха ...алгүй гэжэ яажа болохоб ...нүхэр Семенов шүүмжэл...ажаглалта хэнэ.

— Манай колхоз Октябриин революциин 50 жэлэй ойн баярые тэмдэглэхэ саг хүрэтэр hургуулиин үшөө нэгэ шэнэ гэр колхозой хүсөөр, мүнгэ зөөреэр барихань. Мүнөө хэшээл хэжэ байhан гэрынь hурагшадай интернат болгожо, эндэ холуур хүдэлдэг малшадайнгаа үхибүүдые байлгахаар хараалнабди.

«Эрдэм» совхозой директор нүхэр Доржиев баhал барилгын хэрэг тушаа ажаглалта хэбэ. Хүдөө нютагууд, колхоз, совхозуудта янза бүриин барилга ехээр хэгдэдэг болоо. Табан жэлэйшье үедэ капитальна барилгын хэмжээн горитойгоор түсэблэгдэнэ. Энэ хэрэгтэ мүнгэн хүрэхэ соонь hомологдоно. Гэбэшье хүдөөдэ барилга эрхилхэ аймагта мэдэлтэй эмхи зургаан үгы байhаар. Тэрээнhээ боложо, барилга hобшорно, мүнгэн хосорно. Нютагай мэдэлэй барилгын эмхи зургаанине эрхэ бэшэ бии болгохо шухала болоод байна гэжэ тэрэ дурадхал оруулба.

ХЭХЭ АЖАЛ ЕХЭ ДАА

Нинтынгээ адууhа малда үбhэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэдэг болохо гэжэ шиидэhэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү луговодууд сабшалангай ургаса дээшэлүүдхын тула ехэ юумэ хэнэ.

Жэшээлхэдэ, тус ажахын бэрхэ, дүй дүршэлтэй луговод Надмид Цыреновэй звеногойхид нёдондо намар сабшалан дээрээ 3,7 километр утатай hубаг ханааб заhажа сэбэрлээ. Тиихэдэ энэ үбэлдөө 45000 кубометр тошон халяагаа.

— Үбhэ ногооной баян ургаса абаха гэбэл, юун түрүүн, газарай хүрьhые hайжаруулха бологдоно бшуу. Эгээл имнэhээ минеральна утэгжүүлгын сабшалан дээрэ үшөөл бага хүртэдэг байбашье, наг шэбхэ тэндээ горитой таргажа зүбөөр хэрэглэбэл, зориhондоо хүрэжэ болохо байна. Теэд наг шэбхын яhала элбэгшье haa, тэрээниие үhалагдадаг сабшалан дээрээ ехээр гаргаха хүсэ шадал үшөөл багадана. Абаhаар манай звеногой ажал хүдэлмэри хараад үзөөл даа. Бидэ Нүүдэлшэ гэжэ газарта 172 га сабшалантайбди. Энэ жэлдэ тэрэнэймнай оройдоол 8 гектарынь утэгжүүлэгдэнхэй. Энээгээр сабшалангай ургаса эрид дээшэлүүлэгдэхэгүй. Ушар имнэhээ саашадаа утэгжүүлгэ тушаа гол анхарал хандуулха шухала болоно. Илангаяа газар мүнөө hайнаар элдүүрилхэ тухай КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй проект соо ехэ зорилго табигдана ха юм,—гэжэ Нагмит Цыренов хэлэнэ.

Үнэндөө, ажахын мэргэжэлтэд, агрономууд нуга сабшалан дээрэ наг шэбхэ ехээр гаргажа утэгжүүлхэ, тэрээниие модо шулуунhаань сэбэрлэхэ, ургадхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Урдань энэ колхоздо муу бэшэ ургаса үгэдэг нуга сабшалангынь шугы бургааhанда дарагдажа, угышье haa, үhан намаг болошонхой гү, али бүри үнинэй үhалагдаагүй хаташаhан хуурай добо боложо, аша үрэгүй хэбтэдэгшье газар бии. Жэшээлхэдэ, Шара тала гэжэ 350 гектар сабшалан анханадаа гектарай дунда зэргээр 15—20 центнер ургаса үгэдэг байгаа. Мүнөө тэрэнь шугы шэбэртэ, модо шулуунда дарагдашанхай хэбтэнэ.

Хэрбээ энэ талмайнь оньhон техникын хүсөөр сэбэрлэжэ, hубаг ханааб олоор татажа үhалаад, зүбөөр ашаглабал, ажахы хэды ехэ үбhэ нэмэжэ абаха аргатайб.

— Нёдондо манай звеногойхид энэ газарай 30 гектарынь сэбэрлэжэ, хэды дахин үhалhанай ашаар тэндэhээ 370 центнер гэхэ гү, али га бүхэнhөөнь 12 цетнер эрхим шанартай үбhэ хуряагаабди. Энэ жэлдэ үшөө 10 гектарынь сэбэрлэжэ ашаглаха зорилготойбди,—гэжэ тус звеногой гэшүүд Б. Дансарунов, Ц. Ванданов гэгшэд хөөрэнэд.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хура бороогоор хомор ган болобошье haань, эдэнэр даалгагдаhан 172 гектар сабшалангайнгаа га бүриhөө 21,6 центнер хүхэ үбhэ хуряажа, ажахы соогоо суурхаа юм. Энэ жэлдэшье дүй дүршэл, онол аргаар баян эдэ луговодууд герасимовска хүдэлөөндэ оролсоод, hайшаан дэмжэжэ, гектар бүриhөө 25 центнерhээ доошо бэшэ ургаса хуряахаар шиидэнхэй.

Хэлэhэн үгэдөө хүрэхын, hарбайhанаа абахын тула нигээд дулаан боломсоор нилээд ехэ ажал хэхэ юм. Тиигэжэ 25 гектарта үhа намаг хатааха, 15 га газарай харганаа, бургааhа гербицид хаяжа угы хэхэ болоод, 25 га сабшалан дээрэ аммиагай үhа шэнгээхэ, дисковани хэхэ, катогоор хүрьhыень нягтаруулха хүрэтэр олон аргануудаа хэрэглэхэ байна.

В. БУДАЖАПОВ.

Сэлэнгын аймаг.

...МАНАЙ ...hАНАМЖА

...табан жэлэй түсэб ту... Директивэнүүд олон hанам...омжонуудые түрүүлнэ. ...ументын газетэдэ толи...hоо хойшо манай Яруу...аймагай колхоз, совхозуу...эмхи зургаануудаар суг...лөөн боложо, хүнүүд hа... дурадхалнуудаа оруул...радай гэгээрэлэй талаар ...дурадхалнууд тушаа хэ...хэлэхэм.

...ан Тэлимбын сельсове...н болоо. Эндэ ехэ шуха...удал зүбшэн хэлсэгдэhэн ... Үхибүүдые хүмүүжүүл...тэ гэр бүлын, олонии...дэшэлүүлхэ, тиигэ...ээниие тодоор эмхидхэ...н дурадхал оробо. Залуу ...е хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ...хүтэлбэрилэгшэд, гэр ...дэй комитет, эхэнэрэй ...болотоор хабаададаг болог ...хэлсээ.

...ой hүүлээр үхибүүдтэй ...аг хүдэлмэриие hайжа... талаар ниитын организа...гэн адли хэмжээ ябуул...үүлхэ тухай шиидхэбэри ... hуралсал-хүмүү...н хүдэлмэри hайжаруул...ар яhала туhатай хүдэл...ябуулагдажа эхилэнхэй.

...табан жэлэй турша соо ...ниитын уялгата дунда hу... тухай хуули бэелүүлэг...этой. Тиимэhээ энээндэ ...ёhотойбди. Боломоор, ...зөөриин хубаариин хүр...haань, томо томо hуу...а — совхоз, колхозой ...байhан найман жэлэй ...ние дунда hургуули ...haa, hайн тэжэ hанагда...энь, манай аймагай ...ын «Коммунизм», ...» колхозуудта, Исэн...хоздохи найман жэлэй ...ние дунда hургуули бол...тэжэ тоологдоно. Тиигэ...да hуралсал бэелүүлхэ ...ехэ туhатай байха hэн. ...hанамжа имнэ.

Д. ПУНЦУКОВ,
...ын аймагай арадай ...элэй таhагые даагша.

Холоhоо абтаhан хоёр дохёо

1. ЯМАРШЬЕ АРГААР, ХАЙШАНШЬЕ ГЭЭД...

Имнэ байдал үзэгдөө гэлэй: май hара, ургын hалбаржа байха үе. Энэ үедэ ниитын мал холын бэлшээридэ гаргагдажа эхилдэг. Гурба-дүрбэн хоног дотор байха газартаа абаашагдаад байдаг ха юм.

Теэд Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой малшад малаа холын бэлшээридэ абаашаад, тэрэ үдэртөө мал адуулгые hайнаар эмхидхэхэ аргатай гээшэ гү? Үгы. Малшад малаа адуулхынгаа орондо гартаа hүхэ барьяад, hургааг модо отолжо орохо байха. Тиигээгүйдэнь аргагүй! hуниндоо малаа хаажа хохо газаргүй ха юм. Жэл бүри имнэл хүндэ хүшэр байдал тэдээндэ тохёолдоно. Малайнгаа хото хорёо заhаhаар байтарнь, нилээд олон үдэр үнгэрдэг. Малынь мүртэйгөөр адуулагданашьегүй.

Зунай эхин сагта баhал бэрхэшээлтэй саг үзэгдэнэ. Бороо хура орохо. hалхин бууха. Энэ үедэ мүн лэ малынь шэрбэдэжэ муудана. Бороо халхалха далабша малдань түхеэрэгдэдэггүй ха юм. Хэдэн үдэр хура бороогой орохodo, малшад хайшаншье гээд байхал баатай болодог. Имнэ ушар баhал мүнөө жэлдэ тохёолдохоёо байна. Энэ үбэлдөө малай зуhаха байрануудта модо шулуу бэлэдхэгдэхэ байгаад, мүртэй юумэ хэгдээгүй. Иигэhээр апрель hара гарахань. Дулаанай орожо, малай хото хорёо баригдаха болоходо, тэндэнь юуншье зөөгдэжэ абтанагүй бшуу. Дахин лэ малшад тухашархань.

Энэ колхозой Ангирай бригадада модо хюрөөдэдэг пилорама бии. Тэрэнь мүнөө мүртэйгөөр ажаллаагүй. Саг үргэлжэдөө хүдэлхэ хүн байхагүй. Хэрбээ мүнөө мсдон хюрөөдэгдэжэ байгаа haa, хабтагайнуудые суглуулаад, малай зуhаха газар абаашахада болохо байна. Үбэлдөө модо шулуу зөөхэдэ хүнгэн ха юм. Газар хүйтэн, харгы hайнтай. Дулаараад, үhа саhанай гэдээ haa, шабар шалбааг соогуур автомашина, трактор ябаха аал? Үбэлэй дүүрэжэ байхада, сана бэлдэжэ байха саг бэшэ ха юм. Тэргэ дархалха хаhа ороо. Мүнөө холын бэлшээридэ гаргагдаха малай буусада хото хорёо, далабша хэдэг модо бэлдэжэ абаагүй haa, хэзээ бэлдэгдэжэ абтахаб! Колхозой хүтэлбэрилэгшэд энээниие жэжэ бужа ажал дээрэ тоолоод хэрэгсээнэгүй ха. Ниитын малые хаана байлгаха тухай бодогдохоор болоо. «Ямаршье аргаар, хайшаншье гээд» гэhэн ёhо гурим баримталан байхаар саг бэшэ ха юм.

2. АРАЙХАН АРБААД КИЛОГРАММ

Тус аймагай «Заветы Ильича» колхозой Ильинскэ фермын hаалишад партиин XXIII съезд нээгдэтэр 640 килограмм hү hаахаар шиидэhэн юм. Теэд энэ зорилго гансахан hаалишадай өөhэдынь оролдолгоор туйлагдаха бэшэ, харин тэрээндэ бригадын болон колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй туhаламжа хэрэгтэй байhаниинь элитэ.

Тиигээд мүнөө үедэ юун болоноб? hаамхай үнеэд муугаар эдеэлүүлэгдэжэ байна. Нёдондо үбэл гидролизно аргаар hолоомо бүйлүүлхэ арга хэрэглэгдэжэ эхилээ hэн. Нэгэ үнеэндэ 20 килограмм хүртэгдэдэг, үшөө арбан килограмм бардаа үлгагдадаг байгаа. Имнэ тэжээл дээрэ үнеэд байхадаа аргагүй hүтэй болоhон, Зарим үнеэнhээ 8—10 килограмм хүрэтэр hаагдадаг hэн. Мүнөө жэлдэ энэмнай бирагүй. Нэгэ үнеэндэ оройдоол 12 килограмм эhээгдэhэн hолоомо үгтэнэ. Тэрэ саанаа шанар муутайгаар бэлдэгдэдэг. Гидролиздо орохо горохой hолоомон заримандаа хэршэгдэншьегүйгөөр эhээгдэдэг байна. Фермэ дээрэ таряа бутаргаха машина угы. Тиимэhээ асарагдаhан талха таряанай зүйл үнеэдтэ хүртээмжэ багатайгаар үгтэнэ. Иигэжэ hаамхай малые эдеэлүүлжэ байхада хаанаhаа hаали нэмэхэб. Үдэр бүхэндэ хожоржол байна.

В. СИВКОВ.

Хэжэнгын совхозой мал адуу...шан Дашицырен Цыбжитов hан...ан буруудые тушаажа абаад, ха...жа байна. Найдамтай гарта ...hоор буруудшье хараа байса ...нүүрээ нэмээжэ эхилээ. Зураг ...: Д. Цыбиков буруудаа хара...а байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МАЛ АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ДҮНГҮҮД БА ЗОРИЛГОНУУД

Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр К. Л. БАРЬЯДАЕВАЙ элидхэлhээ

— Манай республикын ажалшад шэнэ табан жэлэй хараа түсэбүүдые дэмжэнэ, hайшаана. Тиихэдээ партиин хараалhан ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула совет хүн бүхэн үсэд шангаар ажаллаха, даалгагдаhан хэрэгэйнгээ түлөө харюусаха, зоной эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ шухала байhыень мэдэрнэ.—гээд нүхэр Барьядаев захалба.

Республикымнай колхоз, совхозууд 1966 ондо 45,2 мянган тонно мяха абаха гэхэ гү, али нёдондонойхиhоо 8,6 процентээр дээшэлүүлхэ; hү 128,3 мяган тонно—1965 онойхиhоо 8,4 процентээр ехэ, үндэгэ—22,3 миллион—нёдондонойхиhоо 11,7 процент ехэ, ноhо 3720 тонно абахаар хараална. Мүн эды шэнээнээр мал ажалай продуктнуудые гүрэндөө ехээр худалдаха байна. Эдэ зорилгонууд хүсэд бэелүүлэгдэмээр. Хэрбээ ажалаа зүбөөр эмхидхээд байбал, тэрээниие нилээд үлүүлэн дүүргэхээр.

Саашань нүхэр Барьядаев үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд тушаа хэлэхэ зуураа, 1965 ондо республикын малшад 1964 онойхиhоо нилээд hайнаар хүдэлжэ гараа гэжэ тэмдэглэбэ. Мал ажалай бүхы продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ, 1964 онойхиhоо нилээд ехэ тушаагдаа. Бүхы түрэлэй малай тоо толгой олошоробо. 1964 онойхиhоо нилээд олон түл томо болгогдоо. Малай үхэл гарза нилээд хороhон байна.

Илангаяа Хяагтын, Кабанскын, Зэдын аймагуудай ажахынууд 1965 ондо мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө хараата үлүүлhэн, бүхы малаа олошоруулжа шадаhан гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Үнгэрhэн жэлдэ Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз, Борьёогой, Кабанскын, Хүдэриин совхозууд, Хориин аймагай «Первомайский» совхоз, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз болон бусад зарим ажахынууд үнгэрhэн жэлдэ hайнаар хүдэлжэ гараа.

Республика доторнай жэлhээ жэлдэ эрхим амжалтануудые туйладаг бэрхэ hаалишад, мал адуулагшад, гахайшад, тугалшад, шубуушад олон. Жэшээнь, Сэлэнгын совхозой hаалишан Н. Л. Тадвашкина нёдондо үнеэн бүриhөө тугал абаhан, 3323 килограмм hү hааhан. Хүдөө ажахын институдай hуралсалай ажахын hаалишан А. Е. Степанова үнеэн бүриhөө 4674 килограмм hү абаhан. Прибайкалиин аймагай ажахынуудта hаалишад Токмакова, Белоусова, Лобыцина, Макарова, Помулева, Спирина болон бусад түрүүшүүлэй алдар нэрэ суурхана. Түрүүшүүлэй дунда Хүдэриин совхозой hаалишан нүхэр Цынгунова, Эрхирэгэй совхозой—Ширапсынгеева, Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой—Быкова, Хэжэнгын совхозой—Махаева, Байгалай совхозой—Емельянова, Тарбагатайн Калининай нэрэмжэтэ колхозой—Болонева болон оролсоно.

Малай шэгнүүр ехээр нэмээхэ мүрысөө республика доторoo үүсхэhэн Торнин совхозой малшадай hайнаар ажаллаhые тэмдэглэмээр. Тэдэнэр зунай hарануудта малайнгаа шэгнүүр 2540 центнерээр нэмээжэ, совхоздоо 80 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Шергинскэ совхозой гахайшад оролдосотойгоор ажаллажа, нёдондо 12106 гахай шахан таргалуулжа, шэгнүүрыень 4780 центнерээр нэмээhэн. Мүн Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Баргажанай аймагуудта түрүү гахайшад бии.

Республикын шубуушадай дундаhаа Улаан-Үдын аймагай «8-е Марта» колхозой тахяашан М. А. Орловагай ажалые магтахаар. Энэ шубуушан тахяа бүриhөө 125 үндэгэ абажа шадаа. Тарбагатайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой К. Г. Сазонова тахяа бүриhөө 119 үндэгэ абаа. Кабанскын совхозой нугаhашад бүри hайнаар хүдэлбэ. Эдэнэр 9250 центнер нугаhанай мяха үйлэдбэрилhэн байна. Шубуушад Е. В. Филонова, М. Ф. Туробова гэгшэд нугаhан бүриhөө 120—123 үндэгэ абаhан.

Сэлэнгын «Эрдэм» колхозой тугалшан М. Л. Мункоева, Мухар-Шэбэрэй «Заганский» колхозой—Х. Г. Тряпкина, Хурамхаанай совхозой—Г. Гатулина, Бэшүүрэй «Победа» колхозой—А. Плюснина, Зэдын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой—А. Вершинина болон бусад тугал hайнаар түлжүүлдэгээрээ суурхана.

Түрүү колхоз, совхозуудай, фермэ болон бригадануудай, малшадай ажалай амжалтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, ниитын мал ажал хүгжөөхэ талаар, мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохо талаар айхабтар ехэ арга боломжонуудай бии байhые элишэлнэ.

Тиигэбэшье туйлаhан амжалтанууд маанадай hанаа амаруулха ёhогүй. Ниитымнай малай хүгжэлтэ, тоо толгойнь ургалта, ашаг шэмэнь үшөөл бага байhан зандаа. Жэлhээ жэл бүри малнай үхэл гарзада ехээр орно, ехэ мал олооро hубайрна. Гансахан үнгэрhэн жэлдэ малай hубайрhан дээрэhээ колхоз, совхозууднай 18 мянган тугал, 160 мянган хурьга дутуу абаа. Үнгэрhэн жэлдэ үнеэн бүриhөө 1349 килограмм hүн hаагдаа гэхэ гү, али 1964 онойхиhоо 103 килограммаар дээшэлээ. Хонин бүриhөө 2,7 килограмм ноhоо хайшалагдажа, 1964 онойхиhоо хахад килограммаар ехэ болоhон. Зүгөөр Түнхэнэй, Баргажанай аймагуудта хонин бүриhөө урда жэлэйхиhээ 100 грамм ноhон бага абтаа бшуу. Шубуун бүриhөө 86 үндэгэн абтаа гэхэ гү, али 1964 онойхиhоо долоон үндэгэ олон суглуулагдаhан. Эдэ тоо баримтанууд дээрэhээ харахада, адууhа малайнгаа, шубуудай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар үнгэрhэн жэлдэ бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй, түрүү область, хизаарнуудhаа холо гээгдэжэ ябана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ зарим аймагуудта малай тоо толгой үсөөржэ, мяха абалгань биратай дээшэлэнгүй, гүрэндэ худалдадаг малайнь шэгнүүр ходо доошоо орожо байhаниинь hанаа зоборитой.

Аймагай Соведүүдэй зарим гүйсэдкомууд, үйлэдбэриин управленинүүд малаа тэжээлээр хүсэд хангаха асуудалда үшөөл анхарнагүй.

Республика дотор мал ажалай хэр зэргээр хүгжөөгдэжэ байhаниинь областной партийна конференци дээрэ hайса шэнжэлэгдэжэ, бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүд тодорхойлогдоhон байна. Мүнөө гол зорилго юуб гэхэдэ, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, ажахы бүхэндэ бии байгаа арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала болоно.

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриин ёhоор колхоз, совхоз бүхэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха тогтууритай түсэб хүргэгдэhэн. Гүрэнэй худалдан абадаг сэнгэй дээшэлhэнэй ашаар ажахы бүхэн мал ажалай продуктнуудые түсэбhөө гадуур худалдахаар урмашуулагдана. Ниитын мал ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ мүнгэ зөөри ехээр hомологдоно.

Ажахы доторoo бии байгаа арга боломжонуудые, гүрэнэй туhаламжые хүсэдөөр хэрэглэжэ, байгша ондо колхоз, совхоз бүхэндэ мал ажалаа горитойгоор хүгжөөхэ, мал ажалай бүхы продуктнуудые нилээд ехээр абажа, мяха, hү, ноhо үндэгэ гүрэндөө худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ шухала.

Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхын тула малай үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэй. Колхоз, совхозууд нёдондонойхидо орбол үбhэ тэжээл багатай, саhан ехэ, хүйтэн үбэл болоhон дээрэhээ нилээд бэрхэшээлнүүд тохёолдоо. Тэдэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха талаар колхоз, совхозууд, аймагай болон республиканска эмхи зургаанууд зохихо хэмжээ абаха аргатай. Республикаhаа гадуур 30 мянга гаран тонно үбhэ бэлэдхэгдээ hэн. Һолоомо гидролизно аргаар буйлуулха, эhээхэ 338 түхеэрэлгэ ашаглагдана. Энэ үедэ гидропонно аргаар 7 мянган тонно ногоо ургуулагдаа, минеральна дабhа, микроэлементнүүдэй холисотой тэжээлэй 2 мянган центнер шахуу брикетэнүүд бэлдэгдэhэн. Малай үбэлжэлгын эхилхэhээ хойшо хэдэн мянган тонно комбинированна тэжээл ажахынуудта үгтөө.

Тиигэбэшье хэды ехэ хүдэлмэри ябуулагдаhаншье haa, гүрэнhөө хэды туhаламжа абтаhаншье haa, мүнөө үедэ малай үбэлжэлтэ үшөөл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, нилээд олон толгой мал гарзада ороо. Илангаяа залуу мал түлжүүлхэ хүдэлмэри хангалтагүй. Жэшээлхэдэ, хурьга абалгые тоолоо haa, нёдондоной энэ үеынхиhөө үсөөн абтаад, тиихэдэ 2700 толгойгоор олон гарзада оруулагдаад байна. Малай ашаг шэмэ абалга олохон ажахынуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Илангаяа Хяагтын, Сэлэнгын болон бусад аймагуудта урданайнь алдуу дабтагдана. 1963—1964 онуудай үбэлжэлгын үедэ эдэ аймагуудай ажахынуудта ниитын олон мал гарзада ороhон, ашаг шэмэ абалгань доошолhон байгаа.

Мүнөө Хяагтын аймагай колхоз, совхозуудта үнгэрhэн январь, февраль hарада үнгэрhэн жэлэй энэ үетэй сасуулхада 3,5 дахин олон эбэртэ бодо мал, 2—3 дахин олон хонид гарзаlhан байна. Нёдондонойхиhоо үнеэн бүриhөө 7 килограммаар бага hүн hаагдаа. Имнэ байдал республикын ондоошье аймагуудай ажахынуудта үзэгдэнэ.

Малай үбэлжэлгын муугаар үнгэргэгдэжэ байhанай нэгэ шалтагаанинь гэхэдэ, малшадай зүгhөө ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаха ябадал үзэгдэнэ. Энээн тушаа имнэ жэшээ харуулая. Зэдын аймагай «Мир» колхозой малшан нүхэр Хогоев гүрэндэ тушаагдаха мал хаража байдаг. Тэдэ малынь ямаршье дэбдихэргүй байрада байлгагдана. Үбhэ тэжээлээр дутаагдана. Имнэ байдалда ороод байхадаа нүхэр Хотоев малайнгаа гүүртэдэ бригадирай үбhэ тэжээл асаржа үгэхые хүлеэгээд байдаг. Харин бригадирынь малшадтаа өөhэдөө үбhөө асархыень найдаад hууна. Имнэрхүү ямаршье харюусалгагүй байдал үзэгдэнэ ха юм. Ушар тиимэhээ энэ гүүртэдэ малынь туража, гансахан hара соо малайнь шэгнүүр 20 процентээр доошолhон байгаа.

Мүнөө үедэ үбэлжэлгын эгээл харюусалгатай хаhа үнгэржэ байна. Тиимэhээ фермэнүүд бүхэндэ эмхидхэлэй хүдэлмэри hайжаруулха, харюусалгагүй ябадалтай тэмсэхэ, ажалшадые өөрын хүдэлмэридэ үүргэ харюусалгатай болгохо, малай тэжээлые зүбөөр гаргашалха хүдэлмэри ябуулагдаха ёhотой. Малда бэлдэгдэhэн килограмм тэжээл өөрынгөө шанарые үгөө бэлэй. Тиигэжэ малаа тобир тарган ондо оруулха, hү hаалиень дээшэлүүлхэ ёhотойбди.

Мүнөө нигээд саhанай хайлажа эхилхэдэ поли дээрэhээ hолоомо суглуулжа малда эдюулхэ, модоной мүшэр шэлбүүhэ болоод ондоошье тэжээлнүүдые бэлдэжэ малда үгэхэ, холын бэлшээридэ абаашажа адуулхаhаа эхилээд бусад хүдэлмэри ябуулха шухала. Мүнөө ниитын малые тобир тарган, үхэл гарзада оруулангүйгөөр ондо оруулха гээшэ хүн бүхэнэй харюусалгатай зорилго болонхой.

Нүхэр Барьядаев саашань хэлэхэдээ, залуу малые түлжүүлхэ, фермэнүүдтэ племенной хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха тухай тогтоо. Һайн тугал абажа түлжүүлхын тулада hаалишан бүхэн үнеэдээ hайнаар харууhалха, саг соонь шэргээхэ, хээлитэй ябаха үедэнь hайнаар эдеэлүүлхэ ёhотой гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.

Тиихэтэй хамта республикын Хүдөө ажахын министерствын мэдээсэhэнэй ёhоор энэ оной февралиин 1-дэ колхоз совхозуудта бүхы үнеэдэй 27,5 процентнь үрэжүүлэгдээгүй байhаар. Энэ хүдэлмэри Түнхэнэй, Хориин, Захаамиинай, Ахын болон бусад аймагуудта муугаар эмхидхэгдэнэ.

Имнэрхүү байдал гахайн фермэнүүдтэ үзэгдэдэг. Томо эхэ гахайнууд, мүн залуу эмэ гахайнууд саг соогоо үрэжүүлэгдэнэгүй. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, бүхы малшад малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгые хангалтатайгаар ябуулха, энээн тушаа хэмжээ абаха болоно.

Энээнтэй хамта, малай фермэ, отара бүхэндэ зоотехническэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха шухала. Мүнөө үедэ ветеринарна мэргэжэлтэд элдэб hайн аппарадуудтай, малай элдэб үбшэндэ туhалха, hэргылхэ hайн хэрэгсэлнүүдтэй болонхой. Тиимэhээ эдэ хэрэгсэлнүүдые бүхыдэнь hайнаар хэрэглэхэ, тэрээнтэй хамта малай элдэб үбшэнтэй тамсэхэ, шадал хүсэ багатай болоhон туранхай малые тусгаар эмнэлтын-профилактическа пунктнүүдтэ байлгажа эмнэхэ, аргалха шухала.

Республика дотор племенной хүдэлмэри hайнаар ябуулагдаха ушартай. Энэ хүдэлмэриие hайнаар ябуулаагүйдэ малай ашаг шэмэ дээшэлхэнь бэрхэтэй. Һүүлшын 25—30 жэлэй туршада малай үүлтэр hайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаhан байгаа. Тиигэжэ үүлтэрынь hайжаруулагдаа. Хэрбээ мүнөө байhан малые hайнаар харууhалаад байгаа haa, колхоз, совхозууд үнеэн бүриhөө жэлэй туршада 2500—3000 килограмм hү hаaха, хонин бүриhөө 3—3,5 килограмм ноhо хайшалха, тахяа бүриhөө 150—180 үндэгэ абаха аргатай.

Энэ арга боломжо мууса хэрэглэгдэнэ. Энээнэй шалтагаан үбhэ тэжээлэй бага дээрэhээ бэшэ, харин hүүлэй жэлнүүдтэ племенной хүдэлмэри муугаар ябуулагдадаг болоhон. Фермэнүүдтэ зоотехническэ тоо бүридхэл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэдэг болоо. Энээнэй гэмээр түрэл hайнтай болохо мал ондоо муу үүлтэрэй малтай худхагдажа мэдэгдэхээ болишоно. Тиигэжэ малай үүлтэр түргөөр hайжарнагүй. Имнэ ябадалтай эрид тэмсэхэ хэрэгтэй.

Племенной хүдэлмэри hайжаруулха гээшэ ганса зоотехнигэй хэрэг бэшэ ха юм. Фермэ дээрэ ажалладаг хүнүүд hаалишад, мал адуулагшад, гахайшад болон тахяа шубуу хаража байдаг хүнүүд энээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха болоно. Тэдэнэр мүнөө жэлhээ эхилээд, ехэ юумэ хэхэ бээзэ гэжэ hанагдана. Хэрбээ саашадаа ойрын болзорто малай үүлтэрые hайжаруулжа шадабал колхоз, совхозууд мал ажалай продукци абалгые горитой ехэдхэхэ байна.

Тиихэдэ мүнөө үедэ үшөө ямар зорилго табигданаб гэхэдэ, хабарай тарилгада бэлэдхэлые hайнаар үнгэргэхэ. Энэ жэлдэ баян ургаса абахын түлөө тэмсэгдэхэ болоно. Хэрбээ энэ жэлдэ орооhо таряа болон бусад ургамалай баян ургаса абажа шадаа haa, ниитынгээ малда элбэг тэжээл бэлдэлсэхэ аргатай байнабди. Тиигэбэл манай республикын колхоз, совхозууд байгша ондо ехэ амжалта туйлажа, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлые амжалтатайгаар үдэшэхэ байна.

Нүхэр Барьядаев элидхэл соогоо малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр ябуулха, тиигэжэ КПСС-эй XXIII съездые ажалай амжалтаар угтаха тухай тодорхойгоор хэлэбэ.

(Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ тухай 2-дохи хуудаhанда уншагты).

ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИИН АСУУДАЛНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭНЭ

МОСКВА, мартын 11. (ТАСС-ай корр.). Табан жэлэй турша соо—1966 онhоо 1970 он хүрэтэр оронойдээдэ hургуулинууд болон техникумүүд долоо миллион үлүүтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэжэ гаргаха ёhотой юм. Энэ хадаа үнгэрэгшэ долоон жэлэй үеынхидэ орходоо hураггүй олон.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проектын ёhоор табигдаhан зорилгонуудhаа уламжалан, арадай гэгээрэлэй гурим нарижуулан hайжаруулха асуудалнууд совет дээдэ hургуулинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй Москвада боложо мүнөөдэр дүүрэhэн зүблөөн дээрэ хэлсэгдэhэн байна.

Дээдэ болон тусхай дунда hургуулинуудта научна, hуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулха талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые зүблөөндэ хабаадагшад хараалаа. Эрхэ жэлдэ дээдэ hургуулинууд болон техникумүүдтэ шэнэ hурагшадые абалгатай холбоотой асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдөө.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

МЯХА, ҺҮ, ҮНДЭГЭ ЕХЭЭР АБАХЫН ТҮЛӨӨ

1966 оной мартын 10-да Улаан-Үдэдэ болоһон республикын түрүү малшадай зүблөөнһөө

МАЛАА ТҮРГӨӨР ҮДХЭХЭ, ҮҮЛТЭРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА

Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн олон хүнүүд адууһа малай тоо толгой олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха асуудалда онсо анхаралаа хандуулһан байна. Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр **Смолин** һүүлэй хоёр жэлэй туршада һаалиин фермэ дээрэ үнеэдэй һубайралгые яажа усадхаһан тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

— Минии ажалладаг фермынхид 1964 ондо зуун үнеэн бүриһөө 97 тугал абаһан байбал, нёдондо тэрэнээ 102 болгожо шадаа. Зарим үнеэднай жэлэй туршада хоёр тугаллаһан байха. Иимэ амжалта туйлахын тула фермын малшад бүгэдөөрөө оролдоһон. Илангаяа һаалишад, техник-үрэжүүлэгшэ ототой болоһон үнеэдээ үдэр бүри ажаглажа, тугаллаһанайнь һүүлээр 18—20 хоногой туршада искусственна аргаар үрэжүүлхые оролдонобди. Даалгагдаһан үнеэн бүриһөө тугал абажа шадаһан һаалишадта нэмэлтэ түлбэри болгон нэгэ тугал үгтэнэ. Нёдондо манай дүрбэн һаалишад иимэ түлөөһэндэ хүртэһэн. Байгша ондо баһал бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө тугал абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлхые оролдонобди. Үбэлжэлгэмнай бараг һайнаар үнгэржэ байна.

Үнгэрһэн жэлдэ аймагай совхоз, колхозуудай олон малшадай оролдолгын ашаар гүрэндэ мяха, һү, нооһо, үндэгэ худалдаха түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэһэн, үнеэн бүриһөө урда жэлэйхидэ орбол 280 килограмм һү ехэ абтаһан тухай Сэлэнгын аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник нүхэр **Мункуев** элидхэбэ.

— Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлгэдэ гидролизно аргаар буйлуулагдаһан тэжээл ехэ ашатай байба,—гээд тэрэ тэмдэглэбэ.—Иимэ тэжээл Сэлэнгын совхоздо, бусад зарим колхоздо үбэл, зунгүй бэлдэгдэдэг болонхой. Мүнөө энэ арга дүршэл бүхы ажахынуудта нэбтэрүүлхэ хүсэлтэйбди. Һү һаали дээшэлүүлгэдэ мүн үнеэдэй олоороо тугаллаһаниинь ехээр нүлөөлнэ. Нёдондо урда жэлэйхиһээ 840 тугал олон абтаһан гэхэ гү, али бүхы аймаг соо тоолоходо зуун үнеэн бүридэ 91 тугал хүртэнэ. Энэмнай үшөөл бага гээшэ. Байгша ондо үнеэн бүриһөө тугал абаха гэжэ тэмсэнэбди.

Совхоз, колхозуудай мэргэжэлтэд нэгэшье үнеэ һубай гаргахагүйн тула мүнөө хээлигүй байһан бүхы үнеэдээ, гунжадаа шалгажа үзөө. Тиигэһэниинь 150 үнеэн тамир муутай, 50 үнеэн умайн үбшэнтэй, 60 үнеэн һаалишад, малшадай анхараагүй дээрэһээ үрэжүүлэгдээгүй байшоо гэжэ элирүүлэгдэбэ. Эдэ үнеэд мүнөө мэргэжэлтэдэй, малшадай онсо анхаралда абтажа, һайн харууһалга, эдеэлүүлгэдэ табигдажа, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд эмшэлжэ байна.

КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй проекттэй танилсаад байхадаа, ерэхэ табан жэлдэ адууһа малай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлхын тула племенной хүдэлмэри һайжаруулаагүйдэ аргагүй. Энэ шухала хэрэгые гэдэргэ татажа болохогүй. Мүнөөнһөө һайн үүлтэрэй, ехэ һү шэмэтэй үнеэдһээ абтаһан түлые шэлэжэ, саашадаа үсхэбэрилгэдэ үлөөхэ хэмжээн абтаха ушартай.

Малай үүлтэр һайжаруулха талаар зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд онсо харюусалгатай. Теэд мүнөө дээрээ олохон мэргэжэлтэд «нюдэ балай» хүдэлнэ. Ямар шанартай бухаар малайнгаа үүлтэр һайжаруулжа байһанаа тэдэнэр хүсэд мэдэдэггүй. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэнь эрдэмтэд зохихо туһаламжа тэдэнэртэ хүргэнэгүй. Племенной хүдэлмэри манай эндэхи эрхэ байдалда ямар гуримаар ябуулхаб гэһэн тодорхой заабари байхагүй.

Сэлэнгын аймагта малай үүлтэр һайжаруулха талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Һайн үүлтэрэй малые илгажа, түсхай фермэ эмхидхэнэбди. Тиигэбэшье энэ талаар дутагдалнууд олон. Үүлтэртэ мал хүсэд һайнаар эдеэлүүлэгдэнэгүй. Иимэ малые зундаа һайн бэлшээридэ, таримал ногоотой газарта адуулха, ногоо сабшажа эдюулхэ шухала. Мүнөө үүлтэртэ малай үнэ сэнгэй ехэ болоод байхада ажахынууд тэдэ малаа һайнаар эдеэлүүлхэ аргатай. Үүлтэртэ малай фермэһээ абтаһан түл онсодоо байлгагдажа, һайн эдеэлүүлгэ, харууһалгада табигдаха аад лэ, юрын малаар суг харууһалагдана. Энэ дутагдалые саашадаа тэсэхээр бэшэ.

Зоотехническэ тоо бүридхэл гуримшуулаагүйдэ малай үүлтэр һайжаруулхань бэрхэтэй. Тиимэһээ ямар үнеэнһээ хэды литр һүн үдэртэ һааргданаб, тоһолигынь ямар бэ гэжэ һарадаа гурба дахин шалгажа, тэмдэглэжэ байгаагүйдэ аргагүй. Мүн үүлтэртэ үнеэдһээ һайн түл абахын тула эрхим шанартай буха хэрэгтэй. Иимэ һайн буха манай станцида үгы тооной. Юрэдөө аймаг дотороо түсхай племстанци бии болгохо шухала гэбэ.

Бүхы үнеэдээ саг соонь үрэжүүлжэ, үнеэн бүриһөө тугал абадаг болоһон тухайгаа Сэлэнгын совхозой 2-дохи отделениин техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр **Гуржапова** хэлээ.

Малай үүлтэр һайжаруулхын тула племенной фермэнүүдые хаа хаанагүй эмхидхэхэ, селекционно-племенной хүдэлмэриин түсхай түсэб ажахы бүхэндэ зохёохо, зоотехническэ тоо бүридхэл фермэ бүхэндэ нарин һайнаар табижа, искусственна үрэжүүлгын станцинуудай харюусалгые, үүргые дээшэлүүлхэ, эдэ асуудалнуудаар зоотехнигүүдтэ шанга эрилтэ хэхэ тушаа республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо нүхэр **Николаев** зүблөөндэ хабаадагшадай анхарал хандуулба.

Республикын түрүү малшадай зүблөөндэ хабаадагшад хүдөө ажахын амжалтануудые харуул[...] тавкээр һонирхожо байна. Ф. СОРОКИНОЙ

ҺААЛИИН ФЕРМЭДЭ—ОНСО АНХАРА

Мүнөө малай үбэлжэлгын шухала харюусалгатай үедэ һү һаали дээшэлүүлхэ тухай асуудал зүблөөндэ хабаадагшадай анхаралда абтаһан байгаа. Үгэ хэлэһэн хүнүүд үнеэдые һайнаар харууһалха, шэмэтэй һайн тэжээл дээрэ байлгажа эдеэлүүлхэ, тиигэжэ һү һаали дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ямар оролдолго гаргажа байһан тухайгаа хөөрэнэ.

Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой хоёрдохи фермые даагша нүхэр **Цыбинова** ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэхэдөө:

— Фермымнай һаалишад КПСС-эй XXIII съездые ажалай амжалтаар угтахын тулада ехээр оролдолго гаргана,—гэбэ. — Үнгэрһэн январь, февраль һарада түс фермэдэ 55 үнеэн тугаллаһан, абтаһан тугалнууд гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Энэ хугасаа соо нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ һүн һаагдаа. Һаамхай үнеэдтэ гидролизно аргаар һолоомо эһээгдэжэ үгтэдэг, бусад ондоо аргануud үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тиихэдэ абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд хямдарһан. Хэрбээ нёдондо абтаһан центнер һү 12 түхэриг 70 мүнгэн байгаа һаа, мүнөө 11 түхэриг 20 мүнгэтэ болонхой. Мүнөө фермынхид табан жэлэй түрүүшын жэлдэ ехэ зорилго табиба. Бүхыдөө эндэһээ 2860 центнер һү гүрэндэ худалдагдаха, тэрэнэйнь 540 центнерынь мартын 20 болотор тушаагдаха байна.

Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой Галтайн фермын һаалишад, мал адуулагшад баһал амжалта ехэтэй. Үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр аймаг соогоо мүрысөөндэ түрүү гаралсаһан эндэхи олон һаалишад үнеэн бүриһөө 2—3 мянган килограмм һү һаагаа. Мүнөө эндэхид шэнэ тугаллаха үнеэдһээ жэл соо 2 мянга, томо үнеэдһээ 3 мянган килограмм һү һаахын тулада тэмсэжэ байна. Колхозой түрүү һаалишан нүхэр **Бадмаев** ажал тухайгаа хөөрэхэдөө, һүн үшөөл үнэ сэн ехэтэйгээр абтана гэбэ. Энэ фермынхид центнер һү абалгада 19 түхэриг гаргашална. Харин гүрэндэ худалдагдахадаа дунда зэргээр 16 түхэригтэ болодог. Энээн дээрэһээ харахада, һү худалдалгаһаа ороһон олзо ажалайнгаа гаргашые хүсэд харюулжа шаданагүй ха юм.

Продукциинь өөрынь үнэ сэн хямдаруулха тухай Кабанскын аймагай Байгалай совхозой һаалишан нүхэр **Нинонова** хөөрэбэ:

— Саашадаа манай совхоз һү һаали ехээр абажа байдаг болохо, ажахыгаа тиимэ нэгэ түсхай шэглэлтэй болгохо юм. Зүгөөр ажахын һалбаринуудые түсгаар шэглэлтэй болгоходоо машина үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотойбди,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Энэ асуудал тон зүб табигдана. Энээнһээ продукциин өөрынь үнэ сэн харагдадаг. Хэрбээ оньһон арга үргэнөөр хэрэглээ хада хямда продукци абтаха жэшээтэйл. Мүнөө юуб? Нүхэр Никоновагай ажалладаг Закалтуйска фермэдэ шэбхэ шабааһа гаргаха, тэжээл зөөхэ хүдэлмэри оньһожоруулагдаагүй. Энэ хүдэлмэриие «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделенинүүд хэхэ байгаад, анхаралдаа абанагүй гэжэ һаалишан хөөрэнэ. Гадна энэ фермэдэ шэнэ байра баригдажа, транспортёр тодхогдоһон байгаа. Тэрэнь нэгэ һарын туршада ажаллаһан болоод лэ эбдэршоо. Заһагданагүй. Хэрбээ һаалишадай гараар хэгдэдэг ажалай хүсэд оньһожоруулагдаа хада тэдэнэй ажал хүнгэрхэ, абтаһан центнер һүнэй өөрынь үнэ 1 түхэриг 50 мүнгэн болотороо хямдарха аргатай. Тоолон гаргахада, гансахан энэ фермэдэ ажалай хүнгэлтэһөө жэлэй туршада 5760 түхэриг алмагдаха байна бшуу.

Абтаһан продукциин шанарые һайжаруулха тухай республикын һүнэй промышленностиин начальник нүхэр **Дамбуев** хэлэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикымнай колхоз түсэбһөө гадуур нилээд ех дөө худалдаа. Энээнтэй х хон ажахынууд гүрэндэ һүнэй шанарые һайн болг нэй ашаар республикамнай ган түхэригэй нэмэлтэ мү байна. Илангаяа Улаан-Үд лениин ажахынууд шанарт рэндөө худалдажа, хамта ган түхэригэй нэмэлтэ түл

Һүнэй шанар хаанаһа рааб? Сэбэрээр һааргда үнеэд һайн тэжээл дээрэ б һүниинь үдхэн тоһолиг б һааргдаһан һүн саг соогоо гашалангиртанагүй. Тииг бим аймагуудта һүнэй шан руулха хэрэгтэ багаар ан Түсхайлан Баргажанай ай үзэхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ центнер һү худалдагдаһан һээнь гансашье центнерын группада ороогүй, ойрдоо центнь хоёрдохи группаар даад, бэшэ һүниинь гурбад һон. Тиигэжэ Баргажанай ажахынууд шанар муутай гир һү гүрэндөө худалдажа га 849 түхэригэй ялада ха юм. Тэрэ мэтэшэлэн Х магай ажахынууд 11 мянга Захааминай ажахынууд 8 ран түхэригэй ялада унаа.

Нүхэр Дамбуев саашань луулхадаа, гүрэндэ худал нэй шанарые эгээл дээдэ гаргаха, тиимын тулада м мэнүүдтэ санитарна хүдэлм нөөр ябуулагдаха ёһотой тэмдэглэбэ.

ГАХАЙ ТЭЖЭЭХЭДЭ ОЛЗОТОЙ

— Мал һайнаар үдхэхын тула тэрээндэ дурлаха, үнэн сэдьхэлһээ хандаха, мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ, залхуурангүйгөөр ажаллаха хэрэгтэй,—гээд Тарбагатайн «Маяк» колхозой гахайн фермые даагша нүхэр **Кулановский** үгээ эхилбэ. — Ороод тарил, харгаабха ехээр ургуулдаг манай колхоз һүүлэй гурбан жэлэй туршада гахай олоор үдхэхэ тушаа нилээд оролдолго гаргаһан. Шадабаритай бэрхэ хүнүүд фермэдэ ажаллахаар табигдаа. Тэдэнэй дундаһаа Николай Соколов, Панфил Васильев, Ефим Васильев гэгшэдэй нэрэ дурдахаар. Эдэнэрэй ашаар түрүүшын амжалта туйлагдаба. Урдань жэлдээ 400 центнерһээ ехэ гахайн мяха гүрэндөө тушаадаггүй байһанаа, үнгэрһэн жэлдэ 1250 центнер худалдаабди. Гурбан жэлэй урда тээ энэ фермэ колхозой дарамта, гарзын габа гэжэ тоологдодог байбал, нёдондо ажахыдаа 29 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулаа.

Энээн дээрэһээ харахада, гахай үсхэбэрилгэһөө олзо доход ехээр абажа болохо байна. Хайшан гээд бидэнэр энэ фермэеэ һайжаруулжа шадаабибди? Нэн түрүүн, фермынгээ ажал шэнэ гуримаар эмхидхэдэг болообди. Гахайнуудаа нэгэ таһалгада олоор, 150—180 толгой байлгажа захалаабди. Тиихын тула байрануудайнгаа газаахи, досоохи таһалгануудые абажа хаяад, шэнээр хубаарилаабди. Хоёрдохёор, гахайнуудаа нэгэ болзорто олоор гүлгэлүүлжэ эхилээ һэмди. Энэ ушарта нэгэ адли наһатай гахайнуудые томо бүлэг болгоходо зохид ха юм. Гурбадахяар, тэндэ эдеэлхэ түсхай байра түхеэрэгдээ. Тиимэ столовододо гахайнууд эдеэлдэг болоходоо хоолын хододоо бүлеэн байжа, дууһан эдигдэдэг байба. Хэрбээ урдань гахайнууд гансал тарил талханай зүйлөөр тэжээгдэдэг һаа, мүнөө тэрэнь бүхы рационой хахадынь болоно, тэжээлэй 40 процентнь силос, 10 процентнь үбһэнэй гурил хэрэглэгдэнэ. Фермын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһэн абтаһан продукциин зэргээр үгтэнэ. Энэмнай колхоздошье, колхозниигүүдташье ашаг олзотой байшоо. Нёдондо гахайшан бүхэн һарадаа дунда зэргээр 140 түхэриг түлөөридэ хүртөө.

Зундаа фермээ үһа голой эрьедэ түхеэрэгдэһэн лагерьта нүүлгэнэбди. Тиимэ лагерь түхеэрхэдэ ехэ гаргаша, байра хэрэггүй. Уһанай эрьедэ тулгажа бариһан набтар хорёо, һарабшанууд байгаал һаа болоо. Уһанай эрьеэр эдеэ хэжэ үгэхэ тэбшэнүүд табятай байдаг.

Иимэ харууһалга, эдеэлүүлгэдэ байһан гахайнууд түргэнөөр түлжэдэг, таргалдаг байха юм. Нёдондо поршоонхонууд 4 һаратай болотороо суудхэдэ 300—300 граммаар, шахамалнууд—390 граммаар шэгнүүрээ нэмээһэн. Энээндэ биологическа стимуляторнууд ехэ туһалаа. Бидэнэр тэжээлдэнь нативна биомицин болон бусад стимуляторнуудые хэрэглэнэбди. Бүхэли үбэлжэлгын үедэ гидропонно аргаар тарил ургуулжа, ногооень хүсэд хүрэхөөр эдюулнэбди.

1966 ондо бүхыдөө 2100 центнер гахайн мяха абажа, 1640 центнерыень гүрэндэ худалдахабди. Тиихэдээ мяханай өөрынь үнэ сэн хямдаруулха зорилго табигданхай.

Фермынгээ хүдэлмэридэ шэнэ, түрүү аргануудые оролдосотойгоор нэбтэрүүлжэ, олзо оршотой болгоһон тухайгаа Хяагтын аймагай Пограничнэ совхозой ахалагша гахайшан нүхэр **Лазарев** хөөрэбэ.

— Гахайн фермэ гарзатай гээд, тэрэниие орой усадхажа, байрадань хони оруулха гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд боломжолжо байһан, — гээд тэрэ захалба. — Мүнөө тад ондоо болоо. Үнгэрһэн жэлдэ фермэмнай совхоз дотороо гансаараа олзотойгоор гараа. Бүхыдөө 28 мянган түхэригэй сэбэр олзо ажахыдаа оруулаа бшуу.

Эхэ гахайнуудаа искусственна аргаар үрэжүүлдэг болоһоной ашаар дуратай сагтаа поршоонхо олоор абанабди. Искусственна аргаар үрэжүүлэгдэһэн гахайнуудһаа 10 поршоонхоһоо үсөөн түл абтадаггүй. Поршоонхонуудынь өөдэргэн, түрэхэдөө 1—1,5 килограмм татадаг. Саашадаа гахайнуудайнгаа үүлтэр бури һайжаруулхын тула элитнэ шанартай 4 азарга тахай хэрэгтэй.

1966 ондо бүхыдөө 4 мянган поршоонхо түлжүүлжэ, гүрэндөө 1800 центнер мяха тушааха зорилготойбди.

Президиумһээ: — Тарбагатайн «Маяк» колхозой гахайшадтай мүрысэхөөр бэшэ гүт?

Лазарев:—Мүрысэхэдэшье болохо, уулзажа хөөрэлдэхэбди.

Гахайнуудые үдхэхэ, шахан таргалуулха, зүбөөр эдеэлүүлхэ талаар хэһэн туршалгануудайнгаа дүнгүүд тухай Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент нүхэр **Хамаганов** хөөрэбэ.

Гахайн ажахые амжалтатай һайнаар хүгжөөхын тула олон юумэ мэдэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, шахамалнуудые хэды шэгнүүртэй болгожо гүрэндэ тушаахада олзотой гээшэб? Энэ асуудалда харюусахын түлөө жэл хахадай болзорто туршалга хэгдээ. Тэрэнэй дүн гаргахада, 80 килограммтайгаар тушаахада килограмм бүхэндэнь 6,23 тэжээлэй единицэ гаргашалагдажа, мяханайнь өөрынь үнэ сэн центнерэй 76 түхэригтэ болоно. 100 килограммтайгаар худалдахада, килограмм бүридэнь 5,77 тэжээлэй единицэ гарана, мяханайнь үнэ сэн 67 түхэригтэ ороно. 120 килограммтайгаар тушаахада—5,56 тэжээлэй единицэ ошоно, мяханайнь сэн—63 түхэригтэ хүрэнэ. Энээн дээрэһээ харахада, манай өндэхи байдалда гахайнуудые 100—120 килограммтай болгожо үүсэлхэдэ аша үрэ ехэтэй гэжэ тобшолол хэхээр.

Хоёрдохёор, һүүлэй жэлнүүдтэ гол эхэ гахайнуудта анхарал бага табигдана, нэгэ түрүүлээд үүсэлхэ залуу гахайнуудые олоор хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. Энээниие хүсэд зүб гэхын аргагүй. Тиимэһээ гол эхэ гахайнууд хүсэдөөр ашаглагдажа шадагданагүй. Тэдэниие жэлдээ хоёр удаа түрүүлхын орондо арай гэжэ нэгэ дахин гүлгэлүүлнэ.

Гурбадахяар, гахайнуудые зүбөөр эдеэлүүлхэ тон шухала. Шэнжэлжэ үзэхэдэ, тэжээлэйнь 50—60 процент талха тарилнай зүйл байбал зохид гэжэ тоолохоор.

КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

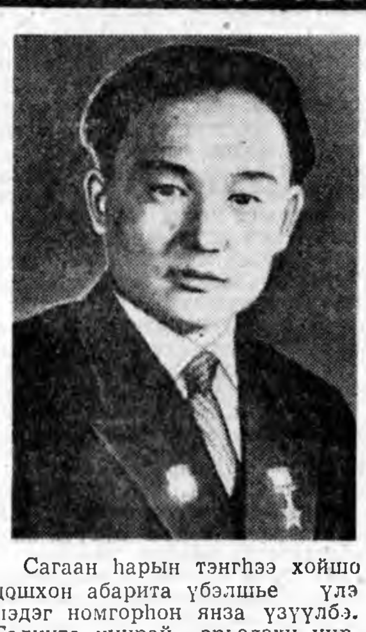

ГАЛТА ШУЛУУНАЙ ГАБЬЯАТА МАСТЕР

Сагаан һарын тэнгһээ хойшо дошхон абарита үбэлшье үлэмэдэг номгороһон янза үзүүлбэ. Галуута нуурай эрьедэхи уурхайшадай хотын гудамжануудай сэбдэг саһан үдэ бағһаа уяран гэдэжэ, наранай элшэһээ дэгдэһэн ябаган уурал газар нэмэрин хөөбэлзэнэ. Түрүүшын дулаанай амяар түрнгдэн газаашаа гараһан балшар бага үхибүүд үйлсэ дүүрэн «адхаранхай». Хамаг юумэн ута нойрһоо һэрижэ, эшээнһээ гараһан шэнги урин зохидоор харагдана.

Галта шулуу малтадаг Галуута нуурай уурхайшадай город соогуур дайралдаһан лэ газараараа гүйлгөөд гарамаар бэшэ. Үйлсэ бүхэндэ обоолоотой, онгилоотой обогор обогор элһэ шорой, ханааб нүхэнүүд татагданхай. Хоёр-гурбан дабхар гэрнүүд баригдажал, бодожол байна. Энэ город жэлээр бэшэ, үдэр, һараар ургана гэхэдэ эндүү болохогүйл ха.

Залуу городой улам хүгжэхэтэй нэгэн доро Буряад ороной хүдэлмэришэн ангиин түрүү, залуухан отряд болгошо уурхайшад тоогоороошье олошорно, тэдэнэй мэргэжэл шадабариньшье ургана.

Партиин XXIII съездын делегат, шулуу нүүрһэ малтагша Гармажап Дабаевич Тучиновтай Соёлой ордон соо уулзабабди. Аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан эндэ зарлагдаад, Сэлэнгын коммунистнууд Советскэ Союзай арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проектые зүбшэхэ гэжэ эндэ сугларһан байба. Шахтёрнуудай, барилгашадай, модо бэлэдхэлшэдэй, малшадай, хүдөөгэй механизаторнуудай эрхим түлөөлэгшэд эхилээд байһан табан жэл соо хэхэ бүтээхэ юумэн тухайгаа хэлсэбэ.

Газарай гүндэ хороод хэбтэһэн галта шулуу малтажа, газар дээрэ гаргаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Имагтал нугаршагүй зоригтой, ажалша бэрхэ хүнүүд лэ энэ угаа хүшэр хүндэшье һаа, арадай ажахыда гол шухала хэрэгтэй түлишые малтажа абадаг юм. Тэдэнэй алдар нэрэнь—шахтёр. Тэрэ хүндэтэ нэрые алдаршуулжа ябаһан хүнтэй, суута хүдэлмэришэнтэй хөөрэлдөө үүдхэжэ эхилнэб.

— Долоон жэлэйнгээ түсэб нилээд уридлан дүүргээ һэмди. Байгша һарын түрүүшын хоёр һарыншье түсэб мүн лэ үлүүлэгдээ. «УП-3» гэжэ нүүрһэ ашадаг машина бидэнэр хэрэглэнэбди. Жэл ерэхэ тудам элдэб түхэлэй оньһото техникэ олон болохо, шахтёрой ажал һураггүй хүнгэржэл байна,—гэжэ Гармажап Тучинов хөөрэнэ.

Саашань сугтаа хүдэлдэг нүхэд Андрей Паткин, Василий Кожевников болон бусад шахтёрнуудайнгаа магтаалта ажал тухай ехэ дуратайгаар тэрэ хэлэнэ. Өөрынгөө хэдэг хүдэлмэри, мүн өөр тухайгаа Гармажап Дабаевич өөдэтэй юумэ хэлэжэ үгэдэггүй юм, үгэ хүүрээр үсөөн, дуугай хүн гэжэ дуулаад ябаһан аад, тэрээн тухайнь асуужа сагаа бараһаниие дэмыдэ тоолоод, нүхэр Тучиновай хүдэлдэг 7/8 номерой шахтын байдал тухай һонирхобоб.

Долоон жэлэй эхинтэй сасуулхада, комплексно оньһожоруулга ехээр хэрэглэдэг болоо. Хадын шулуу шохой үрэмдэн нүхэлхэ хүдэлмэри ехэ түргөөр эндэ ябадаг болоо. Нэгэ комплекс һарын туршада аяар 13000—15000 тонно хүрэтэр нүүрһэ малтажа, газар дээрэ гаргана. Нэгэ комплексын бүтээсые эды шэнээн ехэ болгохын тулада нүхэр Тучиновай бригадираар хүдэлдэг томодхогдоһон проходческо бригадынхид шэнэ техникэ, нүүрһэ малтаха шэнэ технологи шудалхатайгаа хамта ороной түрүү шахтёрнуудай дүй дүршэл ханалгатайгаар ажалдаа нэбтэрүүлхэеэ оролдоо.

* * *

Гармажап бага балшар наһандаа эхэһээ гээгдээ һэн. Арай гэхэдэжэ арба гараад ябатарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын ехэ дайн боложо, сэрэгтэ татагдаһан абань фронт дээрэ баатарай ёһоор тэмсэн унаа гэһэн гашуудалта мэдээсэл 1942 ондо ерээ. Хүгшэн эхэдээ ошоод байтараа, арбан гурба хүрэмсөөрөө, «Улаан Үдэнгэ» колхозойнгоо адуушан боложо, ажалай жолоо бария бэлэй. Үншэрэн зобожо ябахадаа, хариин дайсанай хатуу, ажабайдалай бэрхэшээлтэйе арбаад наһандаа Гармажап мэдэжэ абаа. «Эритэ мэсэ элэхэ бүреэ ялардаг, эрэ хүн зобохо тудамаа зориг ородог» ха юм.

Дошхон дошхон эмнигүүдые ургалжа барияд, шорой тооһоной бурьялтар булгюулаад, номгоодходог бараг тооной адуушан болоод ябаба. Тэрэл үеэр уурхайшадые бэлдэхэ ремесленнэ һургуулида залуу хүбүүдые абана гэжэ аймагай газетэдэ уншаад, тэрэ һургуулида ороһон намтартай.

Гармажабай газар доро орожо, галта шулуу малтадаг болоһонһоонь хойшо 18 жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо хэды олон мянган тонно шулуу нүүрһэн залуу буряад шахтёр хүбүүнэй ажалша гараар малтагдажа, республикын предприяти, барилгануудта эльгээгдээб? Нүүрһэ тээһэн ута составууд байд-байд гээд лэ уурхайшадай городһоо гарана. Сибириин шэмэрүүн хүйтэндэ хэды олон хүниие энэ нүүрһэн дулаасуулааб, Эхэ оронойнгоо арадай ажахыда элшэтэ түлишые дамжуулан хүргөөб даа!

Уурхайшын ажал гээшэ хүндэшье, ехэ хүндэтэйшье юм. Түбһэн хүн шахтёрой ажал шэлэжэ абахагүй. Энэмнай зоригтойшуулай, хүндэ хүшэр юумэнһээ тунхаридаггүй хүнүүдэй ажал шуу.

Социалис Ажалай Герой Гармажап Дабаевич Тучинов хүршэ Монгол орон уряалаар ошожо, Налайхын шулуу нүүрһэнэй уурхайн шахтёрнууд — монгол нүхэдтөө ажалайнгаа дүй дүршэл, онол арга тухай хөөрэжэ, харуулан ойлгуулжа үгэһэн, олон шэнэ юумэнүүдые хаража бусаһан байна.

Хүжэ хатуу шулуу хамхалан нүхэлхэ хүндэ ажалые хүнгэдхэдэг али болоо оньһожоруулга, түрүү технологи хэрэглэхэ, тэрэнэй ашаар ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлжэ, галта шулуу шадаал һаа ехээр малтаха гэжэ коммунист Тучиновай хүтэлбэрилдэг бригада ходо хүсэжэ ябадаг юм. Тэрэнэйнгээ ашаар тэдэнэр ашаг үрөөр баян амжалтануудые туйладаг шуу.

Республикынгаа коммунистнуудай үндэр этигэлдэ хүртэжэ, партиин XXIII съездын делегат болоһон Г. Д. Тучиновтай уулзаад бусажа ябахадаа, гушан жэлэй саада тээ сээжэлдэһэн буряад уран зохёолшо Дамба Дашинимаевай зохёоһон нимэ шүлэг ээлүүдгүй досоом ороодхёо һэн.

Галуута нуур. Долгёор
Сохёод угаа шэрүүн.
Баруун Тоёон һэбшээ
Татаад, дэндүү һэрюун.
Шинии гүзээ малтаад,
Залуу шахтёр—буряад
Түлеэ абахаар ерээ.
Түлхюур гартаа барияд...

...Үсэгэлдэрэй адуушан буряад хүбүүн мүнөөдэр суута шахтёр, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн, арадай һунгагдамал, Социалис Ажалай Герой, манай партиин эгээн дээдэ орган болохо съездын делегат болон һунгагдаал. Имэл даа манай социалис ажабайдал. Алдар солодо, дээдын хайрада, олоной хүндэдэ хүртэлгэ—хүн бүхэнэй өөрынь габьяата ажалһаал эшэ үндэһэтэй ха юм даа.

С. БАДМАЕВ.

МЭРГЭНЭЭР ЭМХИДХЭ МАЛШАДЫЕ УРМАШУУЛХ

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй болоһонһоо хойшо колхоз, совхозуудта эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдаһан, тиигэжэ ажал хэрэг урагшатайгаар бүтэжэ захалаа. Энээн тушаа нүхэр **Татауров** (Загарайн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз) иимэ жэшээ харуулна. Энээнһээ урагша жэлнүүдтэ түс колхоз аймаг дотороо гээгдэжэ ябадаг байгаа. Колхозой түрүүлэгшэ хододоо һэлгэгдэдэг, мүн эндэ ерэһэн мэргэжэлтэдшье удаан сагта байжа ажаллаха гэдэггүй һэн. Артелиин экономико муу, доход багаар абтадаг байгаа. Теэд һүүлэй үедэ нүхэр Цыбикжапов колхозой түрүүлэгшээр ажаллахаяа ерэжэ, энэ ажахые шадабаритайгаар хүтэлбэрилжэ оробо. Ажалай амжалта гээшэ эмхидхэлэй хүдэлмэриһөө ха юм. Ниитын ажалые мэргэжэл шадабаритай хүнэй эмхидхэхэдэ, хүдэлмэринь урагшатайгаар ябадаг болоно. Урда, ондоо түрүүлэгшын ажаллажа байхада, гахай үсхэбэрилгэ «гарзатай» һалбари дээрэ тоологдожо, фермэнь үгы хэгдэһэн байһанаа мүнөө тэрэнь бии болгогдоод, гүрэндэ мяха ехээр худалдагдана. Һүн нёдондонойхиһоо 1,5 дахин ехээр абтана. Түл абалга эмхитэй, мүнөө үедэ артелиин хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 92 хурьга абаад, гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Урдань энэ колхоздо 100-һаа ойрдоол 50—60 хурьган абтадаг байһан.

Имагтал ажалые гуримтай һайн болгоходо, малай фермэ, отара бүхэндэ ажалшадай харюусалга үүргэ дээшэлнэ. Хүн бүхэн оролдосо үүсхэлтэйгээр хандадаг болоно. социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана ха юм. Энээнһээ гадна, малшадые материальна талаарнь урмашуулха, абтаһан продукциинь хэмжээе хаража, ажалай нэмэлтэ түлөөһэ үгэхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Энээн тушаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Бальжинимаев** дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Малшадай дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэдээ Сэлэнгын совхозой дирекци, партком, профсоюзай комитет һайнаар ажаллаһан, материальна талаар урмашуулха хэмжээ зүбөөр хараалһан байгаа. Энэнь ажалай амжалтада горитой нүлөөлһэн. Түс совхозой һаалишад һү һаалгаар республика дотороо үүсхэл гаргаад, жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2 мянгаһаа ехэ һ

Мүнөө үедэ республикымнай колхоз, совхозууд малша мүрысөө эмхидхэхэдээ, о формо хэрэглэжэ, ажалайнга дүршэлые улам нарижуулжа нүлөөтэй болгожо байна. А руушуул олошороо. Илангаа эй ЦК-гай мартын Пленум шонхи үедэ хүнүүд урма гоор ажаллажа, мүрысөөнд үүсхэлээ гаргана.

Энээнтэй хамта нүхэр Б маев малшадай байра бай жаруулха тушаа асуудала доо, республика доторнай үү хон ажахынууд малшадта һ рал табинагүй, тэдэнэй эр сэдөөр хангнагүй гэбэ. Не дөө ажахын хүдэлмэрилэгш союзай обком малшадые ту саһа хунараар хангаха та жээ хараалһан юм. Энэнь з хынуудта, илангаяа Мухар Зэдын аймагай совхозуудта бээлүүлэгдэнэ. Мүн Хорин эд хэрэглэгшэдэй коопера гүүртэ, отарануудта эд бар маалгые хангалтагүйгөөр з

Бэшүүрэй аймагай «Друж хозой партийна комитедэй нүхэр **Бадмаев** үгэ абахадаа, та ажалай нэмэлтэ түлөөһэ байхада, хүдэлмэри һайна хэгдэнэ гэбэ. Энэ колхоздо нэй дүн хододоо согсологдо рүүшүүлдэ дамжуулгын У вымпелнүүд барюулагдана. гаа даалгабариие дүүргэһэ лэн дүүргэһэн хүнүүд ажал тэ түлөөһэ абана. Малшад байра байдал түхеэрэгдэнэ. фермэнүүдтэ культбаза, ха рануud баригдажа, ниитын эмхидхэгдэдэг болоо. Эн ашаар түс колхоз үнгэрэ экономикоёо нилээд хүгжө на. Мал ажалһаа продук ехэдхэгдээ. Ниитын малай т олошороо. Түсэбынь бэел Урзанданайхида орходоо н продукци гүрэндэ худалда

* * *

Республикын түрүү малш лөөн дээрэ КПСС-эй обком хи секретарь **А. У. Модог** рэнгы үгэ хэлэжэ, табан рүүшын жэлдэ тэдэнэй зорилгонууд тухай тогтобо лөөндэ 1966 оной социалис талан абтаа.

ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛ СОХОМ ДИИЛДЭХЭ

Ази, Африкын, Латина Америкын арадуудай һанал нэгэдэлгын түрүүшын конференци Кубын ниислэл—Гаванада һаяхан болоходоо, империалистнуудай эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, вьетнам арадай хэжэ байһан баатарлиг тэмсэлдэ онсотой анхарал хандуулһан байна. Вьетнам тушаа тусхай резолюцые конференци батлан абаһан байгаа. Вьетнам ахагүүнөртэеэ һанал нэгэдэхэ гэһэн арадуудай эрмэлзэлгэ энэ резолюцидаа харагдана. Хуби заяагаа вьетнам арад өөрөө шиидхэхэ ёһотой гэжэ конференци нэгэн һаналтайгаар элирхэйлэн мэдүүлһэн байха юм.

Вьетнам арадтай һанал нэгэдэлгын неделиие мартын 12-һоо 19 хүрэтэр үнгэргэхэ уряатайгаар дэлхэйн бүхы түрүү хүсэнүүдтэ гурбан түбиин түлөөлэгшэд Сүлөөтэ арал дээрэ суглархадаа хандаһан байгаа.

Энэ уряа бүхы оронуудта халуунаар дэмжэн угтагдаһан байна гээд Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын советскэ комитедэй харюусалгата секретарь Д. Ю. Долидзе ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.

Гурбан түбиин конференциин энэ шиидхэбэриие уласхоорондын демократическа организацинууд—Эб найрамдалай бүхэдэлхэйн Совет, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федераци, Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федераци болон бусад мүн лэ һаналаа ехээр хаһан угтаһан байха юм.

Гаванаһаа дуулдаһан уряае манай ороной хүнүүд бүхы сэдьхэлэй зүрхэнһөө халуунаар дэмжээ. Тэмсэжэ байгаа Вьетнамда совет арад угаа ехээр талархадаг аха дүү хоёр арадай мүнхэ барисаан бата бэхи, тэдэнэй нэгэдэл, харата дайсаниие хүсэдөөр илаха байһандаа тэдэнэй этигэлгэ хэлбэришэгүй. Эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан вьетнам арад американ эзэрхэг түримхэй ябуулгын эхилһэн түрүүшын үдэрһөө совет хүнүүдэй зүгһөө туһаламжа абадаг байгаа. Уласхоорондын бүхы хуралдаанууд, конференцинүүд болон уулзалганууд дээрэ Советскэ Союз, тэрэнэй правительство Вьетнамда ходоодоол дэмжэлгэ үзүүлдэг байна бшуу.

Американ империализмын эзэрхэг ябуулгада эсэргүүсэн вьетнам арадай хэжэ байһан үнэн зүб тэмсэлые хүсэдөөр дэмжэжэ байһан тухайгаа, дүрбэн пунктһаа бүридэһэн ДРВ-гэй правительствын хараа бодолые, Урда Вьетнамай арадай гансахан лэ хуулита түлөөлэгшэ байһан Урда Вьетнамые сүлөөлхэ национальна фронтын хараа бодолые хүсэдөөр дэмжэжэ байһан тухайгаа СССР-эй делегаци Вьетнамай Демократическа Республикада һаяхан аяншалха үедөө өөрынгөө арадай, КПСС-эй болон правительствын зүгһөө дахяад мэдүүлһэн байна. Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай зүгһөө нэмэлтэ туһаламжа үзүүлхэ гэжэ хараалһан шэнэ хэлсээндэ делегаци гар табяа.

Тэмсэжэ байгаа Вьетнамда шухала туһаламжа болон дэмжэлгэ саашадаашье үзүүлхэ байһанаа өөрынгөө интернациональна уялгада үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союз үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэ шухала гэжэ тоолоно гээд советскэ правительство хожомынь тусхай мэдүүлгэ соогоо зааһан байна. Энэ шиидхэбэриие совет хүнүүдэй ямар ехэ нэгэн һаналтайгаар һайшаалтайгаар угтаһан тухай хэлээдшье яахаб.

Һанал нэгэдэлгын неделидэ Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын советскэ комитет бусад советскэ болон ниитын организацинуудтай хамта өргэн лэ үргэнөөр хабаадалсаха гээд комитедэй харюусалгата секретарь саашань хэлээ. Америкын интервентнүүдэй бузагай муухай үйлэ хэрэгүүдые уур сухалтайгаар шоо үзэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн олониитын митингнүүд болон суглаануудай үнгэргэгдөөгүй үдэр гэжэ манай оронд байхагүй. Эрэлхэг зоригто вьетнам арадта эсэргүүгээр США-гай хэжэ байһан соносхогдоогүй дайн ямаршье халхабшагүйгөөр, элитээр хэгдэһэн эзэрхэг ааша гэжэ совет арад тоолоно. Энэ ябуулга эгээн лэ эрид шангаар буруушаагдаха ёһотой гэжэ мэдүүлнэ.

Америкынхидэй зоргоороо аашалалдалгые шэрүүн шангаар буруушаажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн хэдэн зуун резолюцинууд промышленна предприятинуудһаа, барилганууд, совхоз, колхозууд, совет эмхи зургаанууд, институдууд болон һургуулинуудһаа манай комитедтэ орожол байдаг. Эзэрхэг түримхэй аашые болюулха, интервентнүүдэй сэрэгүүдые дары гаргаха, Эхэ оронойнгоо хуби заяае өөһэдөө шиидхэхэ эрхэ вьетнам арадта олгохо тухай совет хүнүүд нэгэн дуугаар эрилтэ хэнэ.

Һанал нэгэдэлгын неделиин үедэ Москва, Ленинград, Новосибирск, Свердловск, Горький городуудта, союзна республиканууддай ниислэлнүүдтэ ажалшадай болон олониитын түлөөлэгшэдэй ниитэ городой митингнүүд болон суглаанууд үнгэргэгдэхэ. Вьетнамые дэмжэжэ байһан агуу ехэ совет арадай—бүхы дарлагданги хүнүүдые хамгаалагшын ба ханиин һанамжа үшөө үшөө дахин хүсэн түгэлдэрөөр сууряатан дуулдаха байна.

Эзэрхэг аашада дайрагдагшадые хамгаалһан үгэнүүдые совет интеллигенци—эрдэмтэд, уран зохёолшод, журналистнууд мүн лэ хэлэхэ.

Һанал нэгэдэлгын недели хадаа империалис эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн, вьетнам арадай илалтын түлөө тэмсэлдэ горитой туһа нэмэри болохо гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Тэмсэхэ байгаа Вьетнамые дэмжэдэг арадуудай һанал нэгэдэлгын фронт улам урган бэхижэнэ. Вьетнамай үнэн зүб хэрэг илан мандаха, американ империалистнуудай харата һанаашалганууд эшэгүүритэ муухайгаар буруу һүрэхэ гэжэ бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи бүхы үнэн сэхэ хүнүүд этигэнэ гээд нүхэр Долидзе түгэсхэлдөө хэлээ.

ХОЛБОО БАРИСААГАА УЛАМ ҮРГЭДХЭЕ

Хэблэлэй хүдэлмэридэ һайн дураараа хабаадагшад—хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй суглаан, зүблөөнүүдэй аймаг аймагта үнгэржэ байһан тухай энээнһээ урда тээ мэдээсээ һэмди. Һүүлэй үедэ иимэ суглаанууд Хяагтада, Нарһатада, Кабанскда болобо.

Эдэ зүблөөнүүдые татахадаа, хото хүдөө бэшэгшэдтэеэ холбоо барисаагаа һайжаруулха, газетэнүүдтээ шэнэ эдэбхитэдые хамжуулха, манай хүдэлмэри тушаа тэдэнэрэй хэһэн шүүмжэлэл, ажаглалта дурадхалнуудые анхаралдаа абаха гэһэн зорилго урдаа табяа һэмди. Өөһэдынгөө эдэбхитэй туһалагшадтаяа уулзажа, хэблэлэйнгээ хүдэлмэри, урдахи хараа түсэб тухайгаа сэхэ рүүнь хөөрэлдөөд байхада, манда ехэ туһатай зүбшэл, шүүмжэлэл хэгдэһэн тодорхой һайн һанамжанууд дурадхагдаһан байна. Богонёор бэшэхэдэ, иимэнүүд ажаглалтанууд «Буряад үнэн» тухаймнай хэлэгдээ.

Коммунис ажалай ударнигай, коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө патриотическа хүдэлөөнэй анхан эхи табижа, түлэг дундаа дэлгэржэ байһан үедэнь газетэдэ һонирхолтой материалнууд, мэдээсэлнүүд олоор тунхаглагдадаг һэн. Теэд үдэр ерэхэ бүри олон болоожо байһан коммунис ажалай ударнигууд, коллективүүдэй һайшаалтай үүсхэл хэрэг тухай, түрүү хүнүүдэй алдар соло уран зохидоор, удха гүнзэгыгөөр, һонирхолтойгоор бэшэһэн материалнууд юундэшьеб һүүлэй үедэ газетын хуудаһанда хомороор толилогдоно гэжэ Яруунын аймагай «Дружба» колхозой гэшүүн, хүдөө бэшэгшэ Ц-Д. Базарсадуев тэмдэглэнэ. Хото хүдөөгэй бэрхэ бэрхэ ажалшадай хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэл тухай газетэнүүдтэ яһала дэлгэрэнгыгээр тунхаглагдадагшье һаа, түрүү хүнүүдэй өөһэд тухайнь, сэдьхэл, хүсэл зориг, зан абариинь тобоймо элеэр харуулһан очерк, зураглалнууд үсөөнөөр хэблэгдэнэ.

Хүдөө ажаүйлэдбэриин экономико шудалха, ажахыгаа ашаг олзотойгоор эрхилжэ һураха асуудал илангаяа мүнөө үедэ шухала болоо. Тиин энээн тушаа газетэ урда урданайхиһаа ехэ анхаралтайгаар хандадаг, томо томо экономическа статьянууд, бүхэли хуудаһануудые гаргадаг. Тиибэшье ажахын тоосооной фермэ, бригадануудта хайшан гэжэ, ямар түхэлтэйгөөр нэбтэрүүлбэл һайн бэ гэһэн тодорхой заабари, жэшээтэ дүй дүршэл харуулһан материал үшөөл үсөөн толилогдоно.

Нэгэдэмэл редакциин хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо «Буряад үнэнэйхид» холын аймагуудай ажахынуудаар, тодорхойлон хэлэхэдэ, Яруунаар хаа яа ябадаг, тиимэ түладаа тэндэхи зоной ажал хэрэг, дутуу дунда тушаа газетэдээ тон хомороор толилдог, илангаяа фото-зураг бүришье үсөөнөөр гаргадаг гэжэ хүдөө бэшэгшэ, пенсионер нүхэр А. Батуев тэмдэглэнэ. Холо дүтын гэнгүй, нютаг нютагай шухала һониниие, шэнэ үүсхэлые саг доронь тунхаглажа байхын тула редакци аймаг бүхэндэ, томо томо ажахынуудта өөһэдын штатнабэшэ корреспонденттэй, тэрээнтэеэ хододоо барисаатай байхые оролдохо зэргэтэй. Гэхэ зуура, эмхидхэлэй энэ хүдэлмэридөө газетэ анхарал багатайгаар хандадаг гэжэ юун гэршэлнэб? «Буряад үнэнэй» хуудаһануудта Багдарин, Яруунаһаа байд гээд лэ бэшэжэ байдаг жиирэй ажалша хүнэй нэрэ юрэ харагдадаггүй. Энэ мэтээр хото хүдөө бэшэгшэдтэй, ханын газетын редакторнуудтай, эдэбхитэй уншагшадаараа уулзажа, танилсажа, хэн хүнэй шадаха, мэдэхэ зэргээрнь редакциһаа даалгабари үгэжэ тэдэнэртэй газетын хүдэлмэрилэгшэдэй нягта холбоотой байдаг гээшэ һаань, иимэ ушар болохогүй һэн. Эрдэм һургууляараа тэгшэ, хэблэлдэ хабаадалсаха дуратай, фото-зурагуудые буулгаха дүршэлтэй зон газар, нютаг бүхэндэ олдохол байха. Тиимэ тула саашадаа нэгэдэмэл редакциинхид илангаяа холын аймагуудай эдэбхитэдтэй эмхидхэлэй ниитэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, тэдэнэрэй халуун туһаламжада түшэглэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Газетын номер бүхэниие һонирхолтой удха түгэлдэр болгохо хэрэгтэ ниитэ эдэбхитэдэй дундаршагүй булаг мэтэ баян бодол, һонор һанамжа, шэнэ дурадхалай сэгнэшэгүй шухала һэн тула редакци хадаа хото хүдөө бэшэгшэдтэеэ хододоо нягта барисаатайгаар хүдэлхын түлөө бүхы онол аргануудые, тодорхой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ уялгатай гэжэ Хяагтын аймагай Хираанай Адагай сельсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр Ильков, Кабанскын аймагай «Байкальский» совхозой парткомой секретарь нүхэр Попов болон бусад мүн лэ онсолон хэлээ.

Хүдөө аймагуудта үнгэрһэн хэблэлэй эдэбхитэдэй зүблөөнүүд дээрэ дурадхагдаһан һанамжануудые, ажаглалта шүүмжэлэлые хараадаа абан, хүдэлмэреэ һайжаруулхын талаар редакцимнай тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаа. Илангаяа мүнөө үедэ партиин Директивэнүүдэй проектые газетэдээ зүбшэн хэлсэлгые үргэнөөр тунхаглахын тула ниитэ эдэбхитэдтэеэ хамта ехэхэн хүсэ оролдолго гаргажа байнабди.

Буу бариһан бандидуудай занажа байхадань (зураг дээрэ) эхэнэр зоримгой зүрхэтэйгөөр һууна байна. Ушарынь хадаа банкнуудай болон мүнгэ нөөсэлгын газарнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй аюулгүйе хангахын тулада Баруун Германиин засагаархид тусхай тогтоол һаяхан баталан абаа. Кассир бүхэн буугай һомоной дабадаггүй шэл хананuудаар хүн зонһоо таһалагданхай байха ёһотой юм.

Кейстонфотын ТАСС-ай фото.

ПРЕЗИДЕНТЫН АМАРШАЛГА

ХАНОЙ, мартын 11. (ТАСС). Хойто Вьетнамай газар дээрэ Америкын 900-дахи самолёт 1966 оной мартын 7-до Нгеан провинцида буудуулжа унагаагдаа. Энээнтэй дашарамдуулан, тус провинциин хүн зондо, солдадууд болон офицернүүдтэ Вьетнамай Демократическа Республикын президент Хо Ши Мин үсэгэлдэр бэшэг эльгээжэ, тэдэниие амаршалһан байна. Энэ хадаа бүхы ороной арадай хамтын илалта, Нгеан провинциия хүн зоной ехэ габьяа болоно гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ. Нгеан провинцида хамта дээрээ 150 американ самолёт буудуулан унагаагдаа гээд президентын бэшэг соо хэлэгдэнэ. Энэ бэшэгыень БИА агентство дамжуулһан байха юм.

Туйлаһан амжалтануудаараа һанаагаа амархагүйень, һэрэмжэеэ дээшэлүүлхыень, һайнаар дайлалдахыень болон ажаллахыень, американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй бүхы һанаашалгануудые таһалдуулхыень, шэнэ алдарта илалтануудые түйлахыень Нгеан провинциин хүн зониие, бүхы сэрэгэй алба хэгшэдые Вьетнамай Ажалшадай партиин Центральна Комитедэй, ДРВ-гэй правительствын зүгһөө Хо Ши Мин уряалаа.

СИРИИН „БААС" ПАРТИИН КОНФЕРЕНЦИ

ДАМАСК, мартын 11. (ТАСС). Сириин «Баас» партиин онсо яаралтай конференци үсэгэлдэр эндэ хүдэлмэрилжэ оробо. Сириин саг зуурын партийна хүтэлбэриин шиидхэбэреэр конференци зарлагдаа. 1966 оной февралиин 23-да болоһон ушарай үедэ энэ хүтэлбэри байгуулагдаа юм.

Партиин болон орон доторхи байдалые заһаруулха талаар саг зуурын хүтэлбэриин һүүлэй үедэ абаһан хэмжээнүүд тухай элидхэл түрүүшын заседани дээрэ шагнагдаа гээд «Аль-Баас» гэжэ газетэ мэдээсэнэ.

Конференци хадаа ниитэ арабска конференцидэ бэлэдхэхэ тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэ, Сириин «Баас» партиин саг үргэлжын хүтэлбэриие һунгаха юм. Энэ хүтэлбэри хадаа мүнөө орон доторхи засаг түрын дээдэ орган үнэндөө болоод байнхай.

ДЕСАНТНА КАТЕР УҺАНДА ШЭНГЭЭГДЭБЭ

ХАНОЙ, мартын 11. (ТАСС). Гурбан десантна катерта һууһан америкынхид болон Урда Вьетнамдахи туһамаршадынь мартын 8-най һүниин харанхые хэрэглэн, Тханьхоа гэжэ провинциин эрье шадарай райондо Вьетнамай Демократическа Республикын гүрэнэй хилые дабаа. ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Вьетнамай арадай армиин сэрэгшэд хилэ дабаһан катернуудые буудажа, нэгыень уһанда шэнгэагээ, нүгөөдүүлынь тэрьелжэ ошоо.

КУБАНИИН РИС УРГУУЛАГШАДТА

ГОЛЛАНАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ЛОНДОН, мартын 11. (ТАСС). Великобританиин Коммунис партиин һунгалтын урда тээхи манифестын толилогдоһонтой дашарамдуулагдан, мүнөө болоһон пресс-конференци дээрэ үсэгэлдэр үгэ хэлэхэдээ, компартиин генеральна секретарь Джон Голлан иигэжэ мэдүүлээ. Болохоёо байгаа парламентын һунгалтада компарти 57 кандидадые дэбжүүлхэ. Энэ партиин арадай аша туһые хараһан политикын түлөө Великобританиин компартиин түлөөлэгшэд һунгалтын үеэр тэмсэхэ гээд тэрэ хэлээ.

Компартиин һунгуулиин программа лейборис, либеральна болон консервативна партинуудай программануудта орходоо олон асуудалнуудаар, тусхайлбал, сэрэгэй гаргашанууд, олзо болон салин хүлһэн, социальна хангалга, гадаадын политика гэхэ зэргын тон шухала асуудалнуудаар, тад ондоо юм гээд Голлан үргэлжэлүүлэн хэлээ. Мүнөө угаа ехэ сэрэгэй гаргаша хоёр дахин хороогдохо ёһотой гээд Голлан онсолон тэмдэглээ. «Олзын политика» гэдэгые—ажалшадай салин хүлһые дээшэлүүлхэгүй, профсоюзуудай эрхые хизаарлаха зорилготой энэ мэхэ гохые зайсуулан болюулха шухала. Пенси болон тэдхэмжэнүүд горитойгоор нэмээгдэхэ ёһотой. Гадаадын политикын талаар бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хараа бодол Англи баримталха ёһотой гээд тэрэ тэмдэглээ. Вьетнамдахи американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые буруушааха, американ болон хариин бусад сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа гаргаха эрилтэ хэхэ шухала гээд Голлан үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Смидэй болон Гиббсэй хүбүүд хулгайлагдаба

НЬЮ-ЙОРК, мартын 10. (ТАСС). Урда Родезиин премьерэй хүбүүн Роберт Смит, Урда Родезидэхи Англиин губернаторай хүбүүн Кеннет Гиббс гэгшэд Кейптаунска университедтэ һурадаг юм. Тэдэниие Кейптаунһаа танигдаагүй хүнүүд үсэгэлдэр хулгайлан абаашаһан байна. Энээн тухай Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Кейптаунһаа мэдээсээ.

Урда Родезиин асуудал зүбшэн хэлсэхын тулада эдэ хоёр ажал ябуулагшад мартын 10-най четвергдэ Солсберидэ уулзаха ёһотой гэжэ эрилтэ хэһэн телеграммануудые Ян Смидтэ болон Хемфри Гиббсдэ хулгайлагшад эльгээһэн байгаа.

АНГЛИИН ЛОРДНУУДАЙ ПАЛАТАДА

ЛОНДОН, мартын 10. (ТАСС). Оборонын асуудалаар лорднуудай палатада үсэгэлдэр үдэшэ үгэ хэлэлгын болоходо, Англиин правительство урагшагүйдөө. Правительствын сэрэгэй политикые шүүмжэлһэн консерваторнуудай резолюци 107 дуугаар баталан абтаа. Энэ резолюциие буруушаажа, 57 дуун үгтэһэн байха юм. Лорднуудай палатада иигэжэ урагшагүйдэлгэнь шэнэ һунгалтын болохын урдуур мүнөөдэр парламентын тараагдаха байһан дээрэһээ правительствада политическэ удха шанартай бэшэ юм.

ХОРИЛТО БОЛЮУЛАГДАБА

ПАРИЖ, мартын 11. (ТАСС). Италиин коммунистнуудай «Унита» гэжэ газетэ Франциин газетнэ киоскнуудта дахяад бии болобо. «Унита» газетэ тараалгые хориһон 1950 оной [illegible] Франциин дотоодын хэрэгүүдэй министерство болюулаа.

Тус указые болюулха тухай «Юманите» газетэ, мүн Франциин компартиин түлөөлэгшэд нэгэтэ бэшэ эрилтэ хэдэг байһан юм.

РЕВОЛЮЦИДА ХАРША ЭТЭГЭЭДҮҮД ХЭҺЭЭГДЭБЭ

ГАВАНА, мартын 11. (ТАСС). Кубын премьер-министр Фидель Кастрые хорлохо бэлэдхэл хэһэнэйнгээ, гүрэндэ харша бусад ябуулгануудайнгаа түлөө гэмнэгдэһэн Роландо Кубелас Сакадес болон бусад этэгээдүүдэй хэрэгээр Гаванын революционно трибунал шиидхэбэри гаргаа.

Роландо Кубелас Сакадес болон Рамон Гуин Деас гэгшэд тус бүридөө 25 жэлдэ, Хосе-Луис Гонсалес Гальяретта болон Альберто Бланко Ромарис—тус бүридөө 20 жэлдэ, Хуан Альсино Новарро—10 жэлдэ сүлөөгөө хаһагдахаар шиидхэгдэһэн байна.

Гильермо Куниль Альбарес болон

ЭХЭ ТУХАЙ ҮГҮҮЛЭЛ

Намтарай хуудаһанууд

1.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрһэнһээ хойшо хорин жэлэй үнгэрбэшье, тэрэнэй хойшолон сэдьхэл зүрхэндэмнай үшөөл сууряатаһаар. Түрэл гаралаа, аха дүүнэрээ, эхэ эсэгээ алдаһан хүнүүд тэдэнээ бэдэрнэ, сэрэгшэдэй дайнай талмай дээрэһээ бэедээ асарһан шарха хии бараатай, будан манатай үдэрнүүдтэ шархиржа, амар заяа үзүүлнэгүй.

Дайнай урда тээ манайхиие «үнэр баян, жаргалтай айлнуудай нэгэн байгаа» гэжэ нютагаархиднай хэлэдэг байгаа. Манайхин гэртээ юһэн хүн байгаабди: эжы аба хоёр, хүгшэн эжы (бидэ үхибүүд эжээ гэжэ нэрлэхэбди), тиигээд зургаан үхибүүд-бидэнэр. Эсэгэмнай түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан хадаа артелиингээ хэрэгээр үеүе болоод лэ Улаан-Үдэ город ошожо ерэхэ. Эдеэлдэг стол дээрэмнай сайка, мармелад, үзэм, халва, элдэбын конфетэнүүд, тоһо мяхан табяатай байдаг һэн гээд би мүнөө бүүр-түүр һанагшаб.

Дайнай урда тээ эжы абамнай ямарнууд бэлэй гэжэ орой тухайлдаггүйб.

Дайн эхилбэ. Ехэ ахамнай абатаяа хоюулан амгалан сагаа бусаахаяа сэрэгтэ мордобо. Гэр байдалнай дайнай түрүүшын үдэрнүүдэй туршада тад ондоо болошоо бэлэй. Нэн түрүүн, стол дээрэхи эдеэ хоолнай шэнгэржэ захалба. Стол дээрэмнай эдеэлгын үедэ табигдадаг хилээмэн бага боло болоһоор, һүүлэй үедэ хүнэй нэгэ хүсөөгэ хүрэтэрөө хоробо. Эсэгэмнай түрүүлэгшэ байбашье, нэгэ хүрэгшэ үнеэтэй бэлэйбди.

Тээ хойто жэлынь эжымнай хүндөөр үбшэлөөд, наһа барашоо бэлэй. Гэртээ аха заха хүмнай—эмгээмнай үлэбэ. Дахяад нэгэ жэл тиихэй сагай үнгэрхэдэ эмгээ-эжымнай наһанһаа нүгшэлэй. Яалтайб? Абаяа, ахаяа хүлеэхэ, заатагүй хүлеэхэ.

Ехэ эгэшэмнай үглөөнэй харанхыһаа үдэшын харанхы болотор полевой хүдэлмэридэ ябалсана. Тэрэнэй дорохи Баяр ахамни, һургуулиин наһанай үхибүүн (мүнөө коммунист, колхоздоо түрүү хонишон) моришон болобо. Нүгөө эгэшэмни хилээмэ баридаг газарта хүдэлмэритэй хүн үглөөнһөө үдэшэ болотор гэртээ ерэхэгүй. Соня, минии дүү басаган бидэ хоёр дальбараахануудмэтэ бэшэзэингээ олоһон хилээмэ тодожо эдеэд, гэртээ һуухабди. Саг үнгэржэл байгаа. Тииһээр үшөө нэгэ уршаг хүрэжэ ерэбэ. Бишыхан Сониимнай «эжы» болохо хүрэгшэ үнеэмнай тээрэжэ үхэшэбэ. Унан тогоо сай, альганай зэргэхэн обёосой хилээмэтэй үлөө бэлэйбди. Ондоо юуншье, хэншье гэртэмнай үгы. Үдэшэ болоходо «шүдхэрөө» аижа, пээшэнэйнгээ зүүн тээхи орон дээрэ бултадаа унтахабди. Холо ойрымнай түрэл гаралнар бидэниие тараажа абаха, хүн болгохо гэжэ шиидэбэд ха. Ехэ эгэшэмни маанадаа тараагаагүй, булта гэртээ үлөө бэлэйбди.

— Эсэгээ, ахаяа иигээд булта хүлеэхэбди, — гэжэ ерэһэн хүнүүдтэ хэлэхэ. Жэгмэд эгэшэмнай дайнда ошоошьегүй һаа, тиихэдэ өөрөө һургуулиин шаби байгаад, дүрбэн дүүнэрээ, дайнай шэрүүн жэлнүүд соогуур эжы абаяа орлон, ходо абажа гараһан байна.

2.

Хүндэтэ эгэшэмнай, шамаяа ходо һанажа ябадагбди, һайнши даа, һайнши. Өөр дээрээ баатараар даажа абаһан тэрэ уялгыешни мартахагүйбди. Ши баатар зоригтой эхэнэрши, Эгэшэмнай — эжымнай!

Дайн дүүрэбэ. Эсэгэмнай бусажа ерээ. Бидэ ехэшэгүүд болоод байгаабди. Бэеэр үндэр, солдадай үнэрөөр хангалтаһан сэрэгшые, эсэгэмнай гэжэ таниххадаа, Соня бидэ хоёр ээм дээрэнь гаража һуушабабди. Бэшэ гурбамнай, уншэрхынгөө ехэдэ эсэгэһээ айһан мэтэ, нюур нюураа гарнуудаараа баряад, доро дороо орилолдобод.

Жэгмэд эгэшэмнай эсэгынгээ ерэһэн тэрэ үдэшэ пеэшэнэйнгээ саанаһаа гарангүй бархирба. Сэдьхэлдээ сугларһан уй гашуудалаа, уншэрһэнөө, тулиһан зобоһоноо нэгэ үдэшөөр бархиржа, дууһыень гаргахын аргагүй байгаа бэзэ даа.

Бүлымнай эзэн хүнүүдэй нэгэнэй ерэхэдэ, гэр соомнай, сэдьхэл досоомнай урин дулаан, дүүрэн болоо һэн. Теэд нэгэл хүн дутуу. Хэн бэ?

Эжы! Эхын энэрхы сэдьхэл! Бидэниие түрэһэн үрэ бэе мэтэ хайрлаха, уншэрһэн, тулиһан зобоһон үдэрнүүдэймнай уйдхар гашуудалһаа сүлөөлхэ хүн хэрэгтэй. Бидэниие алтан дэлхэйдэ түрөөд, нэгэнэймнайшье зүгһөө хүндэ хайрада хүртэжэ үрдингүй, холын ондоо «орон нютагта» бусалтагүйгөөр ошоһон тэрэ хүн дахин бодожо ерэхэ бэшэ. Түрэһэн эхэ хэды холошье һаа, сэдьхэлэй гүн соо нэгэ һуури эзэлэн байхадаа тон дүтэ, тон хайратай, харамтайш. Тэрэ эгээ хүндэтэй хүмнай бшуу. «Үхэһэн хүн хохидоо, амиды ябаһан хүндэ жаргал олдохо» гэжэ нэгэ хүн намда хэлээ һэн. Үнэн дээрээ, тиимэшье гээшэ ха. Тиихэ үедэ бидэндэ эжы хэрэгтэй байгаа.

Манай гэр бүлэдэ хэрэгтэй хүн удаан хүлеэлгэнгүй ерэбэ. «Эжы» гэһэн үгэ дуугархадаа, «би иигээд дүүрэн хүн болооб, абатайб, эжытэйб, эгэшэнэр аханартайб, нэгэ дүүтэйб» гэжэ һанаад, хэды ехэ баярлаа бэлэйбиб. Һургуулидаа ошоод, үетэн нүхэдтөө бултандань «битнай эжытэй болооб» гэжэ хэлэһэнээ мүнөө элеэр һанагшаб.

Хани нүхэрөө дайнда алдаад, Сэсэгмаа гэжэ басага үргэжэ абаһан Долгор Галсановна зургаан хүнэй эхэ болоожо манайда оробо.

3.

Долоодохинь Сэсэгмаамнай байгаа. Теэд тэрэ басаган ондоо эжытэй һэн. Түрэһэн эхэнь нэгэтэ манайда ерээд, эжытэймнай иигэжэ хөөрэлдөө агша бэлэй:

Ши Долгор, мүнөө ехэ үнэр баян эхэ болобош даа. Ехэл жаргалтай хүн гээшэш. Гансаардажа ябахадашни басагаяа шинии хүүхэн болгожо үгөө һэм. Ши мүнөө хэдэн басагатай, хүбүүтэй болоош, би нэгэ хүбүүнтэйб, теэд басага үгыб. Сэсэгмааемни бусаажа үгыш даа... Тиихэдэ хоёр эжынэр удаан хөөрэлдэһэн юм. Манай эжы Сэсэгмаагаа үгэхэ дурагүй байгаа ха. Тиибэ ябашье Сэсэгмаа түрэһэн эхэдээ бусаа һэн. Мүнөө Сэсэгмаамнай бидэнэйнгээ эжые «мама» гэдэг, өөрынхиеэ «эжы» гэжэ нэрлэдэг юм. Сэсэгмаа өөрөө үхибүүтэй болонхой, ходо оролсожо, гаралсажа ябадагбди. Эжымнай Сэсэгмаагай үбгэниис хүрьгэмни гээд нэрлэдэг. Бидэшье баһа тиигэжэ һанадагбди.

Долгор эжымнай манайда ороһон түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо эхын һайхан, энэрхы зөөлэн сэдьхэл харуулһан юм. Өөрынгөө мүр дээрэһээ плати, костюмуудые хангилаад, бидэнэй набта бууһан үмдэ, самсануудые һэлгэбэ. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ эдихэ юумэн хомор һэмнай даа. Эжымнай өөрөө үлэн хооһон ябаад, бидэнээ эрдэм номдо һургажа эхилбэ. Дүтын ород деревни ошожо, хартаабха, хилээмэ суглуулжа асардаг һэн.

Эжымнай гар оёдолдо тон уран. Ород тала танилнуудайнгаа гутал, бэлэй оёдог байгаа.

Дүтын Зэлтэрэ деревни ошохын тула Зэдэ мүрэниие гараха хэрэгтэй. Хабар болоожо, уһа мүрэнэй мүльһэн унаха дүтэлөөд байгаа. Эжымнай хахад мэшээг хартаабха олоод, гэртээ бусажа ябахадань мүльһэн сүмэржэ, уһанда орошобо. Мүльһэнэй нижаганан байхада, гартахи хартаабхаа наада эрьедэнь шэдэжэ үрдиһэнөө һанадагби гээд эжы хөөрэдэг. Бидэ эжыгээ хүлеэжэл байгаабди. Тээ үдэшэлэн болоһон хойно гордойжо хүрэшэһэн мүльһэн хубсаһатай, шулуун шэнги хатуу хартаабхануудые үргэлэнхэй орожо ерээ һэн. Үбшэлөөд бараг һайн болоо. Дахин эжыгүй үлэшэнэ аа гүбди гэжэ ехэтэ айгаа һэмди.

Хүндэтэ эжы, Танай оёһон бээлэй барижа, уллаһан гуталыстнай үмдэжэ, ажабайдалай ута аян замда хори гаран жэлдэ ябанабди. Та мүнөө ашанартай болонхойт. Тэдэнэр Таниие эмгээ гэжэ нэрлэнэ. Танай бууралтажа байһан тархиин саһан мэтэ сагаан болоходошье бидэнэр, үрэ бэенэртнай ашыетнай мартахагүйбди.

Манай нэгэ эхэ алтан дэлхэй дээрэ бидэниие түрөөд ошоо. Нүгөөдэнь дайнай шэрүүн жэлнүүд соогуур абажа гараа. Долгор эжымнай дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ эхын һайхан сэдьхэл үгылүүлэнгүй үргэжэ ябана.

С. БАНЗАРАКЦАЕВ.

КРАСНОДАРСКА ХИЗААР. «Красноармейский» гэжэ рис таридаг совхозой олзо доход ехэ боложол байдаг. Уһалагдадаг газар ажахыда ехэ ашаг олзо олгоно. Зураг дээрэ: дээдэ таладань—уран һайханай бүлгэмэй эстрадна оркестрэй артистка, ород дуу дуулагшад Таисия Бруяко, доодо таладань—интернат-дунда һургуулиин 9-дэхи класста таряан ажалаар хэшээл болоожо байна. Наада таладань Лариса Степанова, Алексей Шульга.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай түүхэ, хэлэ бэшэгэй факультедтэ эрхим студент Тамара Дугаржапова болохоо байгаа ВЛКСМ-эй XV съездын делегат боложо һунгагданхай.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДУУНУУД СООГУУР ДУРДУУЛАГШАД

Аха үеын комсомолшууд «Орлёнок» тухай дууе һайһаар мэдэхэ байха. Мүнөөшье энэ дуунай аялга хаа-яа ханхинажа абаха. «Орлёнок»... Сагаантан арбан зургаатай хүбүүе буудахань, дайсадай гарта ороһон Орлёнок эдир наһанайнгаа хэды хайратайшье хада, үхэлэй нюдэ руу сэхэ хаража, тэрэнниие баатар ёһоор угтана. Буугай дуун нэрьенэ. Теэд сагаантан шэнэ байдалай түлөө тэмсэгшэдые хюдажа шадабагүй. Нэгэнэйнгээ унахада, жагсаалдань арбаад, зуугаад хүн бодоно... Нэгэ бүргэдэй даляа хумихада, арбаад бүргэд хүхэ огторгойн орьёл өөдэ дэгдэнэ...

«Орлёнок» гэжэ дуунай хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай, диилдэшэгүй байһаниие олон жэшээ гэршэлнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ мэдээжэ дуушад Окаемов Лузенин хоёр фашистнуудай гарта ороһон юм. Фашистнуудта совет патриодууд юушье хэлэбэгүй. Буудуулхынгаа хэдэн минута урда тээ дуушад «Орлёнок» тухай дуу дуулажа, бүргэд шэнгеэр үхэлөө угтаһан байна.

«Орлёнок» тухай арадай дуунай зарим вариантнуудта «Галда шатана хилганата тала» гэһэн үгэнүүдэй орондо «Галта шатана Буряад тала» гэжэ бэшэгдэдэгшье, дуулагдадагшье. Тиин «Орлёнок» Буряадай түүхэдэ сэхэ хабаатай болоно ха юм. Энээндэ бодото баримтанууд бии юм гү? Бии гэжэ һанагдана.

Байгал шадар, Буряад орондо Совет засагай түлөө сагаантануудтай, япон интервентнүүдтэй болоһон тэмсэлэй үедэ большевик үзэл бодолтой эдир залуу хүбүүд, басагад олоороо хабаадалсажа, гайхамшагта баатаршалга гаргаһан байна. 16-тай Женя Манзанов, 15-тай Павел Юдин, Виктор Жданов, Елена Волковагай болон олон бусадай нэрэнүүд хэзээдэшье мартагдахагүй.

Павел Юдин холын Яруунада партизанска отрядта абатаяа хамта ябаһан юм. Павел олон дахин тагнуулда ябажа, ехэ туһа хүргөө бэлэй. 1922 оной январиин 22-ой һүни партизануудай командир П. П. Морозов түрүүтэй тагнуулшад Тэлимбэ тосхондо хүрэжэ ерэһэн юм. Тэрэ үедэ Тэлимбэ сагаантануудай гарта байгаа бшуу. Яахаб? Дайсадай хүсые һайнаар мэдэхэ гэһэн даабари Павелда үгтэбэ.

Павел командирайнгаа даабари һайнаар дүүргэжэ шадаба. Морозов хүсөөрөө хэды дахин үлүүтэй дайсадта добтолхо гэжэ шиидэбэ. Павел сагаантанай штабые хүреэлэлсээд, тэдэниие бута сохилсоо. Теэд энэ байлдаанда эдир залуу партизан дайсанай һомонһоо унаа юм.

Буряад орондо комсомолой гэшүүн Елена Волковагай баатаршалга олондо мэдээжэ. Гэбэшье Волкова тухай мүнөө үеын залуушуул булта мэдэнэ гү?

Елена Волкова — «Орлёногой» нэгэн юм.

1921 оной зун Чикой тосхониие барон Унгернын отряд эзэлжэ шадаба. Дайсанай һэдэлгэ, бодолнуудые уридшалан таажа абахын тула комсомолой гэшүүн Елена Волкова һайн дураараа саагантанай отогто ошохоор бэеэ бэлдэбэ. Чикойдо Елена медсестрагаар хүдэлмэрилжэ эхилбэ. Тиибэшье Волкова хардуулжа, хорото дайсадай гарта ороһон байгаа.

...Столой саана һогтуу офицер һууна.

— Комсомолой гэшүүн гүш?!

Елена харюусанагүй.

— Партизанууд хаанаб?!

— Мэдэнэгүйб. Би юушье мэдэнэгүйб...

Иигэжэ Волкова нүхэдүүд, партизанууд тухайгаа нэгэшье үгэ хэлээгүй юм. Бузар муухайгаар сохюулжашье байхадаа, комсомол басаган үгэ алдаагүй.

Елена Волковае буудажа алахаяа хада дээрэ абаашаба.

Үгэ хэлүүлжэ ядахадаа, бузар муухай дайсад басагые зобоожо, жадаар [illegible]һан, һэлмээр сабшаһан байгаа.

— Бидэнэр оломди, бултыемнай алажа шадахагүйт! Большевик партиин хүсэн үдэрөөр бэшэ, часаар нэмэнэ! — гэжэ эрэлхэг басаган дайсадай нюур руу хашхарба. Һүүлшынгээ хүсые суглуулжа, хүл дээрээ бодоод:

— Үнэн хэрэг арад зоной талада! — гэжэ нэмэбэ. Галзууrһан дайсад басаганай хубсаһые хуура татажа хаяад, улаан мяхан дээрэнь хутагаар хэрээһэ һиилэбэ. Нюдэ тэһэ хадхажа, шэхыень, нэгэ хухыень отолжо хаябад. Иигэжэ зэрлиг муухайгаар аашалһанайнгаа һүүлээр толгой таһа сабшаа бэлэй. Дайсад геройн үхэһэншье бэеые мүргэжэ орхёогүй, һэлмээр таһа сабшаһан байна.

Хяагта городой ажалшадай дунда (тиихэдэ Троицкосавск гэжэ нэрлэгдэдэг һэн) 20-той большевик Ида Охмянская ехэ хүдэлмэри үнгэргэдэг һэн. Ида баһа дайсадай гарта ороо бэлэй. Идын хани нүхэрынь — үбгэниинь коммунист байжа, тэрэнһээ һалахые сагаантан залуу эхэнэртэ дурадхаба. Ида энэ дурадхалһаа огто арсаба.

— Таанар минии үбгые алахаар шиидэбэт. Минии хайрата нүхэр үбгэмни байхаһаа байтагай, коммунист, тэмсэгшэ гээшэ, — гэжэ Ида Охмянская үхэлһөө айнгүй хэлэбэ.

Ида мүн дайсадай һомонһоо унаһан юм.

Буряад ороной «Орлёногуудые» тоолохо болоо һаа бүришье олон. Теэд тэдэнэрэй шуһан дэмы адхараагүй. Нэрэнүүдыень, хэрэгүүдыень арад зомнай мартанагүй. Хэзээдэшье мартахагүй.

Арад зоной жаргалай түлөө, эрхэ сүлөөгэй түлөө амиа хаяа үгэһэн геройнуудай нэрэнүүд үшөө хүсэд мэдэгдэнэгүй. Тиимэ хүнүүдэй нэрэнүүдые заримдаа ганса дүтынь түрэлхид, хани нүхэдынь мэдэнэ. Заримдаа тэдээн тухай һургаалтай биишье хада революционно тэмсэлдэ хабаадаһан хайнь бэшэгдэнэгүй. Совет засагай алдарта 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл хэхэ зуураа бидэнэр, илангаяа залуушуул, үшөө мэдэгдээгүй геройнуудай нэрэнүүдые бэдэрхэ, тэдэниие олондо мэдээжэ болгохо ёһотойбди гэжэ һанагдана.

Геройнуудай нэрэнүүдээр үйлсэнүүд, тосхонуудай нэрлэгдэдэг. Тэдэнэй нэрэнүүдые һургуулинууд зүүжэ байг! Геройнууд тухай шэнэ домог дуунууд зэдэлэг!

К. ИЛЬИН,
манай кор[респондент].

БУРЯАД ҮНЭН

ЗАЛУУШУУЛАЙ КЛУБ

АЯ ГАНГА

ТАБАДАХИ ХУУДАҺАН

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

1. Нэрээ мүнхэлүүлһэн тэмсэлшэд.
2. **Түүхээр һонирхоод туршая.**
3. Гомдохоньшье баһа буруугүй.
4. **Һэшхэлээ гээгшэд хэд бэ?**

ТҮҮХЭ ГЭЭШЭ ЮУН БЭ? ХААНАҺАА ЭХИТЭЙБ?

Залуушуулай «Ая ганга» гэжэ клубай нээгдээд, эдир залуушуулда хабаатай һони һонин асуудалнуудые шиидхэжэ байһандань баясан, досоогоо сэдьхэжэ ябаһан һанал бодолоо хүбаалдаха дуран хүрэнэ. Тиихэдэ эгээл ехээр минии һанаа зобооһон юумэн тухай бэшээд, уншагша нүхэдни һанамжаяа баһа хубаалдаха бэзэ гэжэ найдажа үлэхэмни.

Түүхэ гээшэ юун бэ? Хаанаһаа эхитэйб?

Эдэ асуудалнуудые табихада, зарим залуу хүн аяар эртын Дарий хаан тухай гү, али Египедэй пирамидануудые абаһаар ухаандаа оруулхань дамжаггүй.

Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын түүхые эгээн тэндэһээ шудалжа эхилхэнь зүбшье ааб даа. Теэд аяар холын Дарий хаан тухай мэдэжэ ябаад, душэ-табин жэлэй саада тээ хаана холо бэшэ манай нютагта юун болоо һэм, хэн аймагай Соведэй анха түрүүшын түрүүлэгшэ, хэн түрүүшын коммунист байгаа һэм, хэн коммуна, колхоз эмхидхэлсээ һэм гэжэ мэдэнгүй ябаха гээшэмнай ехэл гэмшэлтэй шэнгеэр һанагдана.

Илангаяа бидэ, залуушуул, эдэ бүгэдые мэдэнэгүйбди, мэдээшье һаа, алаг соохор мэдэнэбди гэхэдэ алдуу болохогүй.

Жэшээнь, Буряадаймнай багшанарай институдай түрүүшын директор байһан, хорёод оноо наашаа коммунист ябаһан Морхоз Петрович Хабаев Хэрэндэ партийна организаци байгуулалсаһан. Мүн Буряадай суута революционер эхэнэр Мария Сахьянова Түнхэнэй аймагта хорёод оноор үнихэн хүдэлһэн юм гэжэ залуушуул соонһоо мүнөө зарим нэгэнэй мэдэхэгүйнь лабтай. Харин тэрэнэй басаган, мүнөө СССР-эй арадай артистка болоод ябаһан Ларисань эндэ түрөө юм байна. Энэшье ушар эдиршүүлые һонирхуулангүй яахаб.

Олон зон Шолоховой номой герой Давыдов тухай һайса мэдэхэ. Гэхэ зуура нютаг бүхэндэ өөрын Давыдов, өөрын Нагульнов байһан шуу. Түнхэндэ эгээн түрүүшын коммуна, һүүлээрнь колхоз эмхидхэлсэгшэдэй нэгэн, хорёод жэл соо тэрэнэй түрүүлэгшээр ажалһаһан хүн Галба тосхондо ажаһуудаг. Энэмнай Бабу Цыренович Барбаков гээшэ.

Үгышье һаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай геройнуудые холуур бэдэрһэнэй хэрэггүй. Ганса Лопсон Ивахинов; Жамбал Тулаев бэшэ юм. Тэдэнэр, юрын баатарнууд, олон даа. Жаргалаймнай түлөө тэмсэгшэдэй, ами наһаа үгэгшэдэй түүхые хаана холоһоо бэшэ, газааһаа, хүршэ айлһаа, нютагһаа эхилжэ шудалха, нэрэ солыень һэргээхэ ёһотойбди.

...Хэрэн тосхон соогуур нэгэ набтархан бэстэй, сагаан шарайтай, даруу номгон хүнэй яаралгүйхэн алхалжа ябахань харагдадаг. Хараһаар байтар тэрэ «Скотоимпортын» контородо орошохо. Тэндэ ахалагша бухгалтераар хүдэлдэг энэ хүн ёһотойл герой ябаһан гэжэ залуушуул мэдээ һаа. ямараар хүндэлэн хандаха, сэгнэхэ байгаа гээшэб. Нурбэ Базаровнч Доржиев эгээл «тамын тогоон» сооһоо — фашистнуудай концлагерьһаа тэрьелжэ шадаһан хүн ха юм.

Иимэрхүү ушарнуудые, мэдэгдээгүй баатарнуудые дурдаха болоо һаа, хаа хаанашье олдохо байха. Халагламаар юумэнь юуб гэхэдэ, эгээл тэдэ хажуудамнай ябаһан геройнууд тухай, үгышье һаа, Буряад оронойнгоо түүхые, һанаха һарбайха, урдаа барижа, омогорхожо ябаха түүхэеэ олонхи залуушуулнай хюмһанайшье зэргэ мэдэнэгүй бшуу.

Нээрээ, мүнөө һургуулинуудта хизаар ороноо шэнжэлгын музейнүүд, булангууд нээгдэжэ байна. Жэшээнь, Хэрэнэй дунда һургуулиинхид багша Пантелеевэй хүтэлбэри доро Хэрэн тосхоной түүхэ бэшэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг. Теэд энэмнай һаял эхин ааб даа. Бүхы залуушуул иимэ хүдэлмэридэ хабааданалшьегүй. Гэхэ зуура, түүхэмнай, эгээл алтан һайхан түүхэмнай, түрэл дайдымнай хүрьһэн соо, хабсагайнь шулуун дээрэ, нүгшэһэн хүнүүдэй хүүрнүүд дээрэ, амиды ябагшадай ухаан соо, нюдэн соо, тэдэнэй шарайда зурлаатаһан уршалаанууд соо байна. Үльгэр домог соо, хуушан ханзанууд соо хэбтэнэ. Тэдэниие олохо, шудалха, хосороонтүй, хойто үедөө дамжуулжа үгэхэ гээшэ манай, залуушуулай уялга бэшэ һаа, хэнэй хэрэг бэ?!

Дарий хаан тухай бэшэ, харин нютаг дээрээ анха түрүүн үһэеэ тайража, комсомол болоһон Дари басаган тухай, анха түрүүшын трактор жолоодожо, түрэл дайдаяа доьбоопон Даша хүбүүн тухай мэдэжэ ябаа һаамнай, яаха аргагүй һонииншье, сэдьхэлдэ урматайшье байха бэшэ һэн гү? Юрэдөө, али алининиеньшье мэдээд ябахада яалай.

Хэрэн.

Л. ТАПХАЕВ.

„Ая гангын" почтоһоо

ГОМБОЕВУУД ХААНАҺАА ҮНДЭҺЭТЭЙБ

«Буряад үнэнэй» һүүлэй «Ая гангада» толилогдоһон «Урдаһаань харахадам сэбэрхэн зад лэ...» гэһэн статья уншаад, досоом хүйтэ даахалад гээ. Тэрэ статья соо гүлмэрхэн басагые Владимир Гомбоев гэжэ залуу хүнэй һэшхэлгүйгөөр мэхэлһэн тухай хэлэгдэһыень уншагшад һанана ёһотой.

Хаанаһаа иигэжэ совет хүнэй коммунис ёһо гуримые эбдэжэрхёод, маанадтай дэлхэй дээрэ нэгэ агаараар амилжа ябадаг гомбоевууд бии болоноб? Тэдэнэр совет һургуулида һураһан, комсомолоор хүмүүжүүлэг д э һ э н байдаг лэ!?...

Зарим бог үбһэнэй үндэһэн яһалашье бүхэ байдаг: зулгаажа хаяхын түлөө горитойхон хүсэн хэрэгтэй. Гэбэшье бог үбһые бэлээр танижа боломоор. Харин хүнүүдэй дундахи бог үбһые бэлээр обеорхогүйш. Тэдэнэр улайха, сайхые мэдэнгүйгөөр, коммунис үзэл суртал тухай хэнһээшье сэсэнээр үгэлнэ. Һурагша ябахадаа, Олег Кошевой, Павел Корчагин тухай, тэдээндэл адли байхаяа бододог тухайдаа дулэ бадарма үгэнүүдые сочиненинүүд соо шадамараар ябталха. «Эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдые абаха... Үгы даа, даб дээрэ тэдэнэр доторойнгоо бури бухалые хүнэй нюдэнһөө далдалаад ябаха....

Гэбэшье ганса өөрыгөө хараха дуратай хүнүүдые багшанар, нүхэдынь обеорхо ёһотой, обеордогшье! Теэд саг соонь тэрэ «үбшэн үндэһыень» аргалхын орондо хүлисэдэгбди: «Хүсэд ухаа ороходоо болино бэд даа...» Иимэ ушарта «хүн болохо—багаһаа, хүлэг болохо — унаганһаа» гэһэн хуушанай сэсэн үгые огто таһа мартажархидат зантайбди.

Хэрбээ түрүүшынь үдэрһөө тэдэнэй бирагүй зангые эбдэжэ, хүмүүжүүлхын арга хэрэглээ һаа, гомбоевууд ургахашьегүй байгаа аалам?...

Теэд гомбоевууд бидэнэй дунда үсөөн бэшээр ушардагычь халагламаар. Эндэ мүн зарим басагадшье һэбхи зантай байдаг хадаа зэмэтэй. Өөһэдынгөө басаган нэрые арюун сэбэрээр сахихын орондо, дуран тухай түрүүшын үгэнүүдые дууламсаараа толгойгоо эрьен һогтоходоо, саашанхи хуби заяанайнгаа ямараар эрьехэ байһые хэрэгсэхээ болижо, нюдөө аняад лэ, гомбоевуудта этигэшэхэнь харамтай...

Нэгэтэ Улаан-Үдын багшанарай институдые Э. гэжэ хүбүүн дүүргээ һэн. Тэрэ хамта һурадаг басагантаяа нүхэсэдэг байба. Нүхэдынь Э-е хара бодолтой хүн байһыень һайн мэдэдэг, басагандань хэлэдэг байгаа. Теэд тэрэ басаган эндүүр[...] һэнээ мэдэрхэ дур[...]гүй байшоо. Инсти[...]тудаа дүүргэхэ дэ[...]рээ басаганай хээл[...]тэй болоһонии[...] элирээ. Теэд Э. эс[...] болохоёо огто та[...] арсаа.

— Би яашье гэр[...]лэхэгүйб. Би тэрэ[...]дэ дурагүйб...

— Дурагүй а[...] юундэ нүхэсөө хү[...]ши?

— Саг үнгэргэ[...] ябаа һэн бэзэб...

Саг үнгэргэх[...] Саг үнгэргэхын [...]лоо ондоо хүнэй [...] би заяае эбдэхэ, [...]һыень бузарлаха[...] Э. гэгшэ зэмэдэ [...]лохогүй байшоо! [...]нөө Э. һургуул[...] багшалдаг, шэнэ [...]тэниие һургадаг. [...]гоор өөрөө сэбэр [...]шэ сэдьхэлтэй [...] хүүгэдэй нюдэ [...] сэхэ хаража шада[...]ха гү? Һэшхэл г[...]шые тоодоггүй [...] хадаа, хаража ша[...] башье һэн гэ[...] Харин хүүгэдые ё[...]той коммунис ү[...] сурталтай болго[...] шадахагүй... Багш[...] нэрэ тэрээндэ үгү[...]хэгүй, һургуули[...] дүтэ табихагүй гэ[...] нүхэдэйнь шиидх[...] риие пединститу[...] хүтэлбэр и л э г ш[...] дэмжэһэн болобош[...] һара хахад үнгэр[...] хойно диплом[...] гартань барюулаа[...] багшын хүдэлмэри[...] юроогөө юм.

Э-нүүд лэ хүү[...]дэй сэдьхэлдэ [...] үбһэнэй урэһ[...] хаяжа, гомбоевуу[...] ургуулна бэшэ гү[...]

Ц. ДОНДОГОЙ.

МАНАЙ ГОМДОЛ

Сценэ дээрэһээ буряад дуун зэдэлнэ... Шагнагшад урма[...]тайгаар альгаа ташанад. Тэдэнэр концертын урда тээ дууша[...]дай дунда болоһон хэсүү хөөрэлдөө мэдэнэгүй. Хаанаһаа мэ[...]дэхэб даа.

— Буряад дуун гэнэбди, теэд баһа хүгжэмэй инструмен[т] байхагүй.

— Урданай сагта лимбэ байдаг һэн, теэд мүнөөмнай ли[...] бэһээ байтагай хуур олдохогүй, хайшаа юм даа...

Иимэрхүү хөөрөөн гараһан байха.

Үнэхөөрөөшье хүдөөгэймнай магазинда лимбэ, хуур гэ[...] мэтэ буряад хүгжэмэй инструмент оройдоо байдаггүйл. Угай[...] хадаа буряад дуунуудтай, хүгжэмтэй пластинкануудшье ба[й]хагүй...

Манай нютагай найман жэлэй һургуулиин дэргэдэ ура[...] һайханай бүлгэм эмхидхэгдэнхэй. Бидэнэр өөрынгөө хэлэн дэ[...]рэ дуу дуулаха ехэ дуратайбди. Шагнахашье дуратайбди. Ган[...]са хүгжэмгүймнай гомдолтой.

Нютагнай Улаан-Үдэһөө тиимэшье холо бэшэ юм даа. З[...]дын аймагай Бургалтай тосхон олондо мэдээжэл байха.

Энэ бэшэг Буркоопсоюзай залуу хүдэлмэрилэгшэд у[...]шажа, бодолгото болохол бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. БАДМАЕВ.

«Мир» колхоз.

УЛААН-ҮДЫНХИД—ЧЕМПИОН

БАСКЕТБОЛ

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонодо баскетболоор түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Наадanай вургаадахи үдэр бүхы командanууд хоорондоо наадажа, шуран бэрхэшүүлынь шүүжэ, урагшаа д а б ш а һ а н шүүгдэгшэдынь гэдэргээ сухарихa баатай болоһон байна. Эгээл иимэ байдал Шэтын, Амарай областиинхидай хоорондо болоһон уулзалгада тохёолдоо. Эндэ Шэтын баскетболистнууд адли тооной мүрысэжэ ябатараа, хэдэн удаа ялада орожо, нүгөөдүүлдээ хүсэгдэхэньшье тэрэ, шүүгдэшэһэниинь халагламаар. Эдэнэрэй уулзалга 63:64 гэһэн тоотойгоор дүүрээ. Удаадахи ээлжээндэ мүрысэхөөр гараһан Хабаровскын спортсменүүд Улаан-Үдын «Труд» бүлгэмэйхидые торгоон тогтоонгүй шүүжэрхёо.

— Яхадай АССР-эй, Сахалинай областиин командanууд наадахань,— гэһэн һураг суу эндэ сугларагшадые бүришье һаа баясуулна. Наадaншье түлэг дундаа оронхой, хоёр талаһаа шанга шанга добтолгонууд боложо, хүн бүхэниие һонирхуулна. Хажуу талаһаа харахада, Сахалинай спортсменүүд добтолго, хамгаалгаяа шадамар бэрхээр эмхидхэжэ, наадanай түрүүшын хахадые 18:33 гэһэн тоотойгоор түгэсхэбэ. Зүгөөр Яхадай АССР-эй спортсменүүд миин һуужа үгэхөөр бэшэ, наадanай хоёрдохи хахадай эхилэн сасуу, гоё һайхан добтолго хэжэ ороно. Эндэ спортын мастер Кузьмин Рукавишников хоёр ээлжээ ээлжээгээр добтолжо, командадаа олон очконуудые асарна. Тиигэжэ шадамар бэрхээр наадаһан эдэнэр уулзалгаяа 63:62 тоотойгоор шүүжэ, дүн хамтадань дүрбэн очкотой болобо.

Эдэнэрэй удаа түрүүшын хоёр һуури булаалдажа ябаһан Улаан-Үдын «Локомотив», Примориин «Строитель» командanууд наадахаар гаража ерэнэ. Шүүхэл гэһэн зорилго урдаа табиһан хоёр командын түлөөлэгшэд добтолго бүхэндөө тоо нэмээжэ, сугларагшадаа баясуулна. 5 минутын үнгэрөөд байхада наадanайнь тоо аб адлихан— 6:6 болошобо. Эндэ илангаяа Примориин түлөөлэгшэ Геннадий Косых хүнгэн солбоноор наадажа, командаяа урагшань татана. Уулзалгын түрүүшын хахадай дүүрэхэдэ, наадanай тоо 33:32 болонхой, улаан-үдынхид түрүүлжэ ябаһан.

Улаан-Үдын түлөөлэгшэд Хазов, Савицкий, Бабенко, Коломеец гэгшэд бури һайнаар, улам бэрхээр наадажа, айлшадаа яһала тухашаруулна, мэгдэхээнэ. Абаһаар адли тооной добтолсобошье, һүүл тээшээ улаан-үдынхидынь бултаараа боложо,. наадanайнгаа тоо 68:60 болгонхой, үшөө нэгэ очко өөһэдтөө бэшүүлхэ болобол даа.

Һүүлшын үдэр үглөөнэй юһэн часһаа наадanай эхилхэдэ, Примориин хизаарай спортсменүүд Амарай областиин, Хабаровска хизаарайхид Сахалинай баскетболистнуудтай наадаа. Эндэ шуран бэрхээр наададаг Примориин, Хабаровскын хизаарай командanууд нүгөөдүүлээ шүүжэ, нэжээд очко командадаа абажа, хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлхэ болоно.

Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябсаһан Улаан-Үдын «Локомотив» бүлгэмэйхид һүүлшын үдэр Яхадай АССР-эй спортсменүүдтэй наадаһан байна. Спортсменүүд, сооһоо Яхадай АССР-эй Кузьмин, Рукавишников, Шапорин гэгшэд илангаяа һайнаар наадажа, хэдэн арбаад очконуудые командадаа асарна. Тиигэжэ эдэнэр наадanай түрүүшын хахадта 35:30 гэһэн тоотойгоор улаан-үдынхидые шүүжэ ябаһан. Хоёрдохи хахадай дүүрэхэ багта наадanай тоо 61:61 боложо, эдэнэрэй хоорондо бури шанга тулалдаан эхилшэнэ. Улаан-Үдын түлөөлэгшэ Виктор Хазов нэгэ һайн добтолго эмхидхэжэ, хоёр очко нэмүүлжэрхибэ. Амжалтаараа дашуурһан Улаан-Үдын баскетболистнууд Савицкий, Бабенко, Рудаков гэгшэд бүри эршэмтэйгээр добтолжо, наадanайнгаа тоо 71:68 болгожошье, уулзалгын дүүрэһэн дохёо тэмдэг үгтэбэ.

Долоон үдэрэй туршада болоһон мүрысөөнэй дүн гаргахада, Улаан-Үдын «Локомотив» бүлгэмэйхид эрхимлэжэ, Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион болобо. Яхадай АССР-эй команда дүрбэдэхи һуури эзэлээ. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн команда, спортсменүүдтэ республикын спортын бүлгэм болон эмхинүүдэй Союзай соведэй грамота, бэлэгүүд барюулагдаа. Энээнһээ гадна, городой спортын болон ВЛКСМ-эй обком, редакцинуудай зүгһөө олон янзын кубок, грамотанууд барюулагдаа. Шагнагдагшадай дунда. Владивосток городой Геннадий Косых, Яхадай АССР-һээ ерэһэн спортын мастер Аркадий Кузьмин, Хабаровскын— Геннадий Самонин, Улаан-Үдын — Валерий Рудаков болон бусад бии.

Зоны мүрысөөндэ эрхимлэһэн команда август һарада болохо Россин Федерациин түгэсхэлэй наадаанда хабаадалсаха эрхэ олобо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зоны мүрысөөндэ эрхимлэжэ, чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн республикымнай суглуулагдамал командын гэшүүд (дээрэһээ доошоо) тренер В. Вампилов, В. Савицкий, командын капитан В. Хазов, (зүүн гарһаа) В. Бабенко, В. Коломеец, В. Рудаков, В. Линников, В. Лесной, С. Плащевич, А. Багаев гэгшэд харуулагдана.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: республикын түрүү малшадай зүблөөн дээрэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ К. Л. Барьядаевай хэһэн элидхэлһээ; «КПСС-эй XXIII съездын хүндэлэлдэ» гэһэн гаршаг доро баярта мэдээсэлнүүд; «Малай үбэлжэлгэ —мал ажалай шухала үе» гэһэн гаршаг доро Калининай нэрэмжэтэ колхозһоо Г. Субботиной бэшэһэн «Үнэншэхөөр бэшэ...» гэһэн корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда: «КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдэй проектые зүбшөн хэлсэнэбди» гэһэн гаршаг доро материал[...]; «Дүнгүүд ба зорилгонууд», [...] гаршаг доро республикын т[...] малшадай суглаан дээрэ хүн[...] хэлэһэн үгэнүүд; К. Бал[...] «Бэрхэшээлнүүд» гэһэн ко[рресп]онденци.

Гурбадахи хуудаһанда: «[...]турно-гэгээрэлэй хүдэлм[...] эдэбхитэд» гэһэн гаршаг [...] Е. Мартыновагай «Бэлиг ша[...]рааraa...» гэһэн корреспонд[енци], хилын саанахи һонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...] һонинууд; соносхолнууд.

Редактор Ц. О. ОЧИР[ОВ]

Н01454. Зак. №